

Uio • Universitetet i Oslo

Hvordan samarbeider pedagogisk-psykologisk tjeneste og barneverntjenesten?

En kvalitativ intervjustudie av hvordan pedagogisk-psykologisk tjeneste og barneverntjenesten samarbeider med vekt på saker der det er mistanke om eller avdekket vold

Anna Girolami Bråthen

Masteroppgave i pedagogisk-psykologisk rådgivning

PED4191, 45 studiepoeng

Vår 2022

SAMMENDRAG

MASTER I PEDAGOGISK-PSYKOLOGISK RÅDGIVNING

Tittel	Hvordan samarbeider pedagogisk-psykologisk tjeneste og barneverntjenesten?
Av	Anna Girolami Bråthen
Emnekode	PED4191
Semester	Vår 2022

Stikkord: Samarbeid, pedagogisk-psykologisk tjeneste, barneverntjenesten, vold, bekymringsmelding, kvalitativ metode, tematisk analyse

Sammendrag:

Denne masteroppgaven undersøker hvordan pedagogisk-psykologisk tjeneste og barneverntjenesten samarbeider, med vekt på saker der det er mistanke om eller avdekket vold. Bakgrunnen for problemstillingen er at det de siste årene har kommet et stadig økende fokus i statlige styringsdokumenter og i forskningen på at tverrfaglig og tverretattlig samarbeid er nødvendig for å avdekke og avhjelpe voldsproblematikk. I forbindelse med dette er det gjennomført flere studier som tar for seg barneverntjenestens samarbeidspartnere. Pedagogisk-psykologisk tjeneste blir ofte utelatt av disse studiene.

For å belyse hvordan pedagogisk-psykologisk tjeneste og barneverntjenesten samarbeider ble det formulert tre forskningsspørsmål: 1. hvordan er pedagogisk-psykologisk tjeneste og barneverntjenesten i kontakt med hverandre?; 2. i hvilken grad samarbeider pedagogisk-psykologisk tjeneste og barneverntjenesten? og 3. hva er grunnen til at pedagogisk-psykologisk tjeneste står for så liten andel av bekymringsmeldinger som sendes til barneverntjenesten? Oppgaven bygger på teori og forskning på samarbeid og på hvordan man kan oppdage vold.

For å undersøke problemstillingen ble det gjennomført fire kvalitative intervjuer i hver av tjenestene. Til sammen deltok åtte informanter i pedagogisk-psykologisk tjeneste og fire informanter i barneverntjenesten. Refleksiv tematisk analyse ble gjennomført og dette

resulterte i tre hovedtemaer. Hovedtemaene var: former for kontakt, omfang av samarbeid og pedagogisk-psykologisk tjenestes forutsetninger for å oppdage vold.

Studien har noen begrensninger. Noe av litteraturen som brukes i oppgaven baserer seg på studier gjennomført utenfor Norge. Man må ta høyde for at ikke alle funnene fra internasjonale studier kan generaliseres til norske forhold. En annen begrensning er at det kun er de ansatte i tjenesten som er intervjuet og ikke brukerne av tjenestene. Oppgaven gir derfor ikke et bilde av hvordan tjenestene arbeider fra synspunktet til de som benytter seg av tjenestene.

Funnene i denne masteroppgaven indikerer at det eksisterer et samarbeidsforhold mellom pedagogisk-psykologisk tjeneste og barneverntjenesten. Det argumenteres derfor for at tjenesten kan være aktuell å inkludere i fremtidige studier av barneverntjenestens samarbeidspartnere. Det trekkes også fram at fokuset på behovet for økt samarbeid har ført til en dårlig samvittighet i pedagogisk-psykologisk tjeneste, hvor de ansatte ikke opplever at de samarbeider nok. Konsekvenser av dette blir også diskutert i oppgaven. Det pekes på at det kan skape en fryktkultur, som betyr at de ansatte må bruke mer tid på å fri seg fra skyld enn å arbeide med vold innenfor de rammene som er satt i tjenesten. Et siste funn er at pedagogisk-psykologisk tjeneste kan spille en viktig rolle i forbindelse med arbeid med foreldrene. Det etableres ofte en god relasjon mellom de ansatte og foreldre. Dette kan bidra til at foreldre kan fortelle om vold og oppsøke hjelp. Pedagogisk-psykologisk tjeneste kan derfor spille en viktig rolle i arbeidet med vold.

FORORD

Først vil jeg takke min hovedveileder Elisabeth Hovdhaugen for god veiledning og oppfølging gjennom hele prosessen. Jeg kunne ikke bedt om bedre veiledning og det er jeg veldig takknemlig for.

Jeg vil også si tusen takk til biveileder Anja Bredal for mange gode innspill. Jeg har fått skrive masteroppgaven tilknyttet forskningsprosjektet hun leder ved NOVA om barnevernets arbeid med vold og overgrep. Det har vært veldig spennende å følge dette prosjektet. I forbindelse med dette ble jeg også satt i kontakt med tre andre masterstudenter tilknyttet prosjektet. Diskusjonene vi har hatt har vært veldig interessante og til stor hjelp for oppgaven.

Takk også til mine nærmeste for all støtte, spesielt til mormor som har bidratt med korrekturlesing og god diskusjon.

God lesing!

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDNING	7
1.1 PROBLEMSTILLINGENS RELEVANS	7
1.2 OM TJENESTENE	8
<i>1.2.1 Pedagogisk-psykologisk tjeneste</i>	<i>9</i>
<i>1.2.2 Barneverntjenesten</i>	<i>10</i>
1.3 BAKGRUNN FOR FOKUS PÅ PPT OG BARNEVERTJENESTEN	12
1.4 TIDLIGERE FORSKNING PÅ SAMARBEIDSFORHOLDET	13
1.5 PRESENTASJON OG OPPSUMMERING AV FORSKNINGSSPØRSMÅL	14
2. TEORETISK RAMMEVERK	16
2.1 BEGREPSAVKLARING SAMARBEID	16
2.2 SAMARBEID PÅ ULIKE NIVÅER	17
2.3 FORUTSETNINGER OG FALLGRUVER I SAMARBEID	18
2.4 KONSENSUSPERSPEKTIV PÅ SAMARBEID	22
2.6 Å OPPDAGE VOLD	25
3. METODE	28
3.1 EPISTEMOLOGISK UTGANGSPUNKT	28
3.2 LITTERATURSØK	28
3.3 FORSKNINGSSTRATEGI OG DESIGN	28
3.4 FORBEREDELSE TIL INTERVJU	29
<i>3.4.1 Utforming av intervjuguiden</i>	<i>29</i>
<i>3.4.2 Utvalg og rekruttering av informanter</i>	<i>31</i>
3.5 DET KVALITATIVE INTERVJUET	32
<i>3.5.1 Gjennomføring av intervjuene</i>	<i>32</i>
<i>3.5.2 Semistrukturerte intervjuer</i>	<i>33</i>
<i>3.5.3 Gruppeintervju</i>	<i>33</i>
<i>3.5.4 Åpent individuelt intervju</i>	<i>34</i>
3.6 DATABEHANDLING OG ETISKE BETRAKTNINGER	35
3.7 REFLEKSIV TEMATISK ANALYSE	36
<i>3.7.1 Analysen steg for steg</i>	<i>37</i>
<i>3.7.2 Refleksivitet</i>	<i>39</i>
3.8 KVALITET VED STUDIEN	39
<i>3.8.1 Validitet</i>	<i>40</i>

3.8.2	<i>Reliabilitet</i>	41
3.8.3	<i>Overførbarhet</i>	42
3.8.4	<i>Begrensninger ved studien</i>	43
4.	RESULTATER	45
4.1	FORMER FOR KONTAKT	45
4.1.1	<i>Telefonsamtaler</i>	45
4.1.2	<i>Møter</i>	48
4.1.3	<i>Bekymringsmelding</i>	49
4.1.4	<i>Indirekte kontakt</i>	50
4.2	OMFANG AV SAMARBEID	51
4.3	PPTs FORUTSETNINGER FOR Å OPPDAGE VOLD	52
5.	DISKUSJON	56
5.1	HVORDAN ER PPT OG BARNEVERNTJENESTEN I KONTAKT MED HVERANDRE?	56
5.2	I HVILKEN GRAD SAMARBEIDER PPT OG BARNEVERNTJENESTEN?	59
5.3	HVA ER GRUNNEN TIL AT PPT STÅR FOR SÅ LITEN ANDEL AV BEKYMNINGSMELDINGENE SOM SENDES TIL BARNEVERNTJENESTEN?	64
6.	AVSLUTNING	70
6.1	VIDERE FORSKNING	70
6.2	TRE SENTRALE FUNN	71
6.3	AVSLUTTENDE KOMMENTAR	72
	REFERANSER	74
	VEDLEGG 1: INTERVJUGUIDE PPT	78
	VEDLEGG 2: INTERVJUGUIDE BARNEVERNTJENESTEN	81
	VEDLEGG 3: INFORMASJONSSKRIV	84
	VEDLEGG 4: BEKREFTELSE PÅ TILKNYTNING TIL FORSKNINGSPROSJEKT	87
	VEDLEGG 5: GODKJENNING FRA NSD	88

1. Innledning

Over flere år har det dukket opp historier om hvordan mangel på samarbeid mellom tjenester fører til at barn og unge som er utsatt for vold ikke blir fanget opp og får hjelp. Et av de mest brutale eksemplene på dette er Christoffer-saken fra 2005, da åtte år gamle Christoffer Gjerstad Kihle ble mishandlet og til slutt drept av sin stefar. Det ble senere pekt på at gutten hadde vært i kontakt med flere instanser som kunne ha fanget han opp, deriblant skolen, barne- og ungdomspsykiatrien og diverse leger. Flere hadde hatt en bekymring for gutten, men ikke kommunisert dette til hverandre eller barnevernet (Gangdal, 2011). Saken ble illustrerende for de alvorlige konsekvensene av at instanser ikke snakker sammen.

I denne oppgaven ønsker jeg å undersøke et potensielt samarbeidsforhold mellom pedagogisk-psykologisk tjeneste og barneverntjenesten. Disse er begge sentrale hjelpetjenester for barn og unge som på hver sin måte kan spille en viktig rolle i å avdekke og avhjelpe voldsproblematikk. Problemstillingen i denne oppgaven er derfor: Hvordan samarbeider pedagogisk-psykologisk tjeneste og barneverntjenesten, med vekt på saker der det er mistanke om eller avdekket vold?

I dette kapittelet presenteres først problemstillingens relevans. Deretter beskrives tjenestene i fokus: pedagogisk-psykologisk tjeneste og barneverntjenesten. Videre redegjøres det for hvorfor et samarbeidsforhold mellom disse tjenestene er relevant og det legges frem en kort gjennomgang av tidligere forskning. Til sist oppsummeres oppgavens problemstilling og forskningsspørsmål.

1.1 Problemstillingens relevans

I denne undersøkelsen av samarbeid er hovedfokus saker der det er mistanke om eller avdekket vold. Vold er en stor belastning både for de som opplever det og for samfunnet. Når et barn blir utsatt for vold har det konsekvenser for barnets helse både på tidspunktet der volden fant sted og senere i utviklingen (Skjørten et al., 2019). Vold rammer en betydelig del av barnepopulasjonen i Norge. Det er ikke overraskende at vold er utbredt. Voldsforskning over flere år har konstatert at det forekommer på tvers av land, sosiale lag og kulturer. Urovekkende funn fra Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress indikerer at i Norge har så mange som 1 av 20 opplevd vold fra foreldrene sine før fylte 18 år (Thoresen & Hjemdal, 2014). Hafstad og Augusti (2020) har senere pekt på at disse tallene har økt

betydelig under koronapandemien (Hafstad & Augusti, 2020). Å ha et fokus på vold er altså viktig ettersom det er svært skadelig, rammer mange barn og har økt i omfang de siste årene.

For å avhjelpe samfunnsproblemet vold har det i senere år blitt understreket at samarbeid og samordning mellom tjenester er et nødvendig tiltak (Bakketeig et al., 2019). De siste årene er det kommet et stadig økende krav fra statlige myndigheter om at tjenester til voldsutsatte må ses i sammenheng. Dette har kommet som en reaksjon på historier, som Christoffer-saken, om hvordan en silotankegang på systemnivå fører til at barn som trenger det ikke blir fanget opp og får hjelp. Silotankegang forstås her som at tjenestene kun fokuserer på sine konkrete arbeidsoppgaver og hverken ser deres arbeid i relasjon til resten av hjelpeapparatet eller helheten i barnets situasjon.

For å motvirke en slik silotankegang har en rekke statlige styringsdokumenter om vold vært preget av et økt fokus på både tverrfaglig og tverretattlig samarbeid. Budskapet har vært at selv om tjenestene som skal ivareta voldsutsatte er tilstrekkelig utbygd, er det nå nødvendig med økt samarbeid og samordning for å skape et helhetlig hjelpetilbud (Bakketeig et al., 2019). I regjeringens opptrappingsplan mot vold og overgrep ble samarbeid trukket fram som nødvendig for å bekjempe vold og overgrep. Det ble understreket at for den enkelte som søker hjelp er et godt og operativt samarbeid mellom de ulike hjelpetjenestene avgjørende (Prop. 12 S (2017- 2021), s. 12). Arbeiderpartiets koalisjonsregjering trakk fram samarbeid mellom tjenester i sin strategi for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom (Barne- og familiedepartementet, 2013). Etter regjeringsskiftet 2013 ble strategien erstattet med en tiltaksplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom. Også her ble det lagt stor vekt på samarbeid mellom tjenestene for å sikre barn og familier tilpasset hjelp (Barne- og familiedepartementet, 2014). De statlige føringene i arbeid med vold og overgrep er tydelige på betydningen av et økt samarbeid i hjelpeapparatet.

1.2 Om tjenestene

Det er et økt offentlig krav om at ulike tjenester bør samarbeide for å avdekke og avhjelpe vold. I denne oppgaven er fokus et mulig samarbeid mellom pedagogisk-psykologisk tjeneste og barneverntjenesten. For å betegne pedagogisk-psykologisk tjeneste brukes heretter forkortelsen PPT. Denne delen handler om tjenestenes organisering generelt. Jeg vil senere redegjøre for hvorfor det er interessant å undersøke et eventuelt samarbeidsforhold mellom disse to tjenestene. Det er nødvendig å bemerke at organiseringen av tjenestene varierer i

ulike kommuner i Norge. Dette kommer av at kommuner og fylkeskommuner har frihet til å organisere sitt hjelpeapparat og tilpasse det til befolkningstetthet og bosettingsmønster. Da både PPT og barneverntjenesten er kommunale tjenester medfører dette at kompetanse, innhold, omfang og organisering av tjenestene kan variere mellom kommuner og fylker. Dette innebærer at arbeid med saker, inkludert valg av samarbeidspartnere, må tilpasses kommunen man jobber i (Hesselberg & Tetzchner, 2016). Det er likevel noen fellestrekk i hvordan tjenestene er organisert.

1.2.1 Pedagogisk-psykologisk tjeneste

Hesselberg og Tetzchner (2016) beskriver at målet for pedagogisk-psykologisk arbeid er å støtte barns og ungdommers læring i bred forstand. Dette målet er todelt. Det betyr både å arbeide med vansker som allerede har oppstått og å med å forebygge og redusere vansker. Dette gjøres gjennom utredning, planlegging og oppfølging av tiltak for enkeltbarn, men også veiledning og rådgivning til foreldre, barn og fagfolk i skole og barnehage (Hesselberg & Tetzchner, 2016).

Mandat

PPTs mandat er regulert i opplæringsloven §5-6 og barnehageloven §33 (Utdanningsdirektoratet, 2017). Mandatet er todelt og innebærer både individ- og systemarbeid. På individnivå skal PPT etter henvisning utarbeide sakkyndige vurderinger for barn og elever. På systemnivå skal PPT arbeide med kompetanse og organisasjonsutvikling (Hesselberg & Tetzchner, 2016). Andrews og kollegaer (2018) pekte på at selv om mandatet er todelt synes individarbeid å ha størst plass i arbeidshverdagen til de ansatte i PPT. Dette kan være fordi sakkyndighetsarbeidet er lovpålagt og krever rask og konkret handling for at barna skal få den spesialpedagogiske hjelpen de har krav på. Satsningen på systemarbeid er mindre konkret formulert (Andrews et al., 2018).

Type saker

PPT skal altså arbeide på individ- og systemnivå, både forebyggende og kurativt. De skal arbeide med forhold som krever vurdering av behovet spesialpedagogisk hjelp og utforming av sakkyndig vurdering, samt kompetanseutvikling for å sikre tidlig innsats der det er behov. Dette betyr at PPTs arbeid er relevant for en rekke vansker og utfordringer (Hesselberg & Tetzchner, 2016).

I en veileder fra utdanningsdirektoratet listes det opp følgende eksempler på særskilte behov som PPT skal tilrettelegge for:

- språk- og talevansker
- konsentrasjonsvansker
- sosiale- og emosjonelle vansker
- atferdsvansker
- syn- og hørselsvansker
- generelle lærevansker eller fagvansker
- lese- og skrivevansker
- matematikkvansker
- nonverbale lærevansker

(Utdanningsdirektoratet, 2017).

PPT har med andre ord ansvar for et bredt spekter av vansker. Disse har ofte flere og sammensatte årsaksforklaringer. Konsentrasjonsvansker og gjennomgripende fagvansker kan for eksempel skyldes nevroutviklingsforstyrrelser som ADHD, men også være et uttrykk for barnets hjemmesituasjon (Nørbech & Bendiksbj, 2004). Ulike utfordringer kan altså ha samme symptomuttrykk. I tillegg må man være oppmerksom på at en årsak ikke utelukker en annen. Man kan for eksempel ikke avskrive at uro og fagvansker kommer av en stressende hjemmesituasjon selv om barnet får diagnosen ADHD (Backe-Hansen et al., 2017). For å gjennomføre kartlegging av vansker på en forsvarlig måte, samt å iverksette hensiktsmessige pedagogiske tiltak, må ansatte i PPT derfor ha kompetanse både på vanskens uttrykk og årsaker (Vogt, 2016).

1.2.2 Barneverntjenesten

Målet med barnevernets arbeid er å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid. I tillegg dreier deres oppgaver seg om å bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår. Barnevernet er først og fremst en hjelpetjeneste, samtidig som barnevernloven åpner for svært inngripende tvangstiltak der det vurderes som nødvendig (NOU 2009:8).

Ansvar for barnevernet i Norge har vært delt mellom staten og kommunene. I den nye barnevernsreformen som trådte i kraft i januar 2022 ble det bestemt at større ansvar skulle legges til kommunene. I denne oppgaven er det det kommunale barnevernet, *barneverntjenesten*, som undersøkes.

Mandat

Barnevernstjenesten har ansvar for at barn som oppholder seg i kommunen og som har behov for hjelp fra barnevernet, får den hjelpen de trenger. Dette betyr at den enkelte kommune har ansvaret for undersøkelse og utredning av barnets omsorgssituasjon (Prop. 222 L, (2020 2021)). Dette innebærer blant annet et ansvar for å gjennomgå meldinger og foreta undersøkelser, treffe vedtak om frivillige hjelpetiltak, treffe akuttvedtak og forberede saker for fylkesnemnda.

Saksgang

Saker i barnevernet opprettes når barneverntjenesten mottar en bekymringsmelding. Ved lov har de da en uke på å vurdere hvorvidt saken skal følges opp eller henlegges. Dersom bekymringen vurderes som reell går saken over i undersøkelse av barnets omsorgssituasjon. Denne fasen kan ha tre utfall. Den første er at det ikke finnes grunn til bekymring og saken henlegges. Der det finnes grunn til bekymring er det barneverntjenestens ansvar å følge opp dette. I alvorlige saker der det er fare for barnets utvikling kan det innføres tvangstiltak og i noen tilfeller bli gjennomført omsorgsovertakelse. I de fleste tilfeller blir det truffet vedtak om frivillige hjelpetiltak (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2018). Tiltakene kan variere ut fra familiens behov og fra kommune til kommune. De kan være omfattende. Et eksempel på denne typen tiltak er multisystemisk terapi (MST) hvor det jobbes med systemene rundt barnet og en terapeut er tilgjengelig for familien 24 timer i døgnet (Ertesvåg et al., 2017). I den andre enden av skalaen kan et tiltak være å skaffe barnet barnehageplass for å avlaste foreldrene og for å gi barnet bedre struktur i hverdagen (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2018). Barneverntjenesten spiller ofte en viktig rolle i å samkjøre instansene familiene mottar hjelp fra. Dette gjøres ofte ved å opprette samarbeidstiltak, i form av ansvarsgruppemøter eller andre faste samarbeidsmøter (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2018).

1.3 Bakgrunn for fokus på PPT og barneverntjenesten

Barneverntjenesten er naturlig å trekke fram når man vil undersøke noe som har med vold å gjøre. Det er en del av tjenestens mandat å arbeide med voldsproblematikk. PPTs rolle i arbeidet med vold er ikke like tydelig beskrevet, fordi PPTs arbeid i stor grad dreier seg om spesialpedagogisk hjelp. Det betyr imidlertid ikke at PPT ikke kan spille en rolle i arbeidet med vold og være en viktig samarbeidspartner for barneverntjenesten.

PPT er i kontakt med en betydelig del av barnepopulasjonen i Norge. Det er ikke funnet statistikk på hvor mange barn som er innom PPT hvert år, men det finnes statistikk på forekomsten av vanskene PPT arbeider med. For eksempel fant Hollund-Møllerhaug at så mange som 10% av barn mellom 6 og 10 år har en form for språkvanske (Hollund-Møllerhaug, 2010). Studier på lærevansker har funnet en prevalens på 12-13% i skolealder og atferdsvansker er anslått til å ligge mellom 5 og 10% (Hesselberg & Tetzchner, 2016). PPT er dermed i kontakt med svært mange barn. Ettersom andelen barn som erfarer vold er stor er det nærliggende å tro at PPT er i kontakt med mange barn som har erfart vold.

I tillegg til at de er i kontakt med et høyt antall barn er PPT også i kontakt med en barnegruppe som i noen tilfeller er i større risiko for å bli utsatt for vold (Killén, 2015). Internasjonal forskning indikerer at barn med funksjonshemming kan være 2-3 ganger mer utsatt for seksuell vold enn ikke-funksjonshemmede barn. I en norsk studie ble det også funnet at synshemmede barn var noe mer utsatt for seksuell vold enn seende barn (Kvam, 2003).

Barn og unge med spesielle behov er også en sårbar gruppe med tanke på at de er ofte svært avhengige av hjelpeapparatet. Brukere av hjelpeapparatet over tid risikerer å møte fragmentert hjelpeapparat der tjenesteytere ikke samarbeider og koordinerer tjenestene bredt nok (Helse- og omsorgsdepartementet, 2004). Foresatte til barn med nedsatt funksjonsevne har rapportert at de opplever et gap mellom det de har rett på i følge lov- og regelverk og tilbudet som faktisk gis av hjelpeapparatet. Det er også beskrevet at et økt fokus på brukermedvirkning har ført til tidkrevende arbeid med å holde orden på sakspapirer og delta i møter. I noen kommuner er det opprettet koordinatorstillinger for å støtte familier i å navigere hjelpeapparatet, noe som har medført egne utfordringer (Tveit & Cameron, 2018). For å gi

familier hjelpen de har krav på er det er nødvendig å utvikle et hjelpeapparat der tjenester arbeider sammen for å lette belastningen på brukerne. At tjenester som PPT og barneverntjenesten inngår i samarbeid er derfor svært viktig.

Det er interessant å undersøke et eventuelt samarbeidsforhold mellom PPT og barneverntjenesten. Barneverntjenesten er en av de viktigste tjenestene som arbeider med vold og PPT er daglig i kontakt med mange barn som sårbare, både for vold og for å møte et fragmentert hjelpeapparat. I tillegg til dette har PPT en lovpålagt plikt til å følge opp i tilfeller der de blir bekymret for et barns omsorgssituasjon.

Melde bekymring

Det er hjemlet både i barnevernloven § 6-4 og en rekke andre lover som gjelder for den enkelte tjeneste at alle offentlige tjenester og instanser har en lovpålagt plikt til å melde fra til den kommunale barneverntjenesten ved alvorlig bekymring for barns omsorgssituasjon eller atferd. Plikten er et selvstendig og individuelt ansvar og kan kun oppfylles ved umiddelbar melding til den kommunale barneverntjenesten (Barne- og familiedepartementet, 2014).

PPT har derfor ansvar for å melde bekymring til barneverntjenesten i saker der det er mistanke om vold. Likevel viser en oversikt over hvilke instanser som sender bekymringsmelding til barnevernet at PPT kun sto for 0,4% av bekymringsmeldingene (Lauritzen et al., 2019)

1.4 Tidligere forskning på samarbeidsforholdet

Et samarbeid mellom PPT og barneverntjenesten er lite tematisert i forskningen. Unntaket finnes i litteraturen som omhandler pedagogisk-psykologisk arbeid. Her blir barneverntjenesten noen ganger trukket frem som en aktuell samarbeidspartner for PPT (Hesselberg & Tetzchner, 2016; Utdanningsdirektoratet, 2017). Det samme gjelder ikke i litteraturen som omhandler barnevern. I litteraturen om det norske barnevernets arbeid med vold er et sentralt tema hvilke instanser barnevernet samarbeider med. Forskere fra NTNU publiserte i 2020 en omfattende litteraturstudie om barnevernets arbeid med barn og unge som har erfart vold og overgrep i nære relasjoner. Et av målene var å sammenstille eksisterende kunnskap om hvordan barnevernet samarbeider med andre instanser i saker som dreier seg om vold og overgrep. Her ble ikke PPT nevnt som en aktuell samarbeidspartner. Blant tjenestene som nevnes er BUP, politi, familievern og tannhelsetjenesten (Kojan et al., 2020).

Det kan være flere årsaker til at PPT ikke blir nevnt spesifikt når man undersøker barneverntjenestens samarbeidspartnere. En mulig årsak kan være at PPT blir sett på som en del av skolen. Det finnes litteratur på samarbeidet mellom skolen og barneverntjenesten. Blant annet undersøkte Collin-Hansen dette samarbeidsforholdet i sin doktorgrad om rettslige mekanismer som regulerer skolens, hjemmets og barneverntjenestens ansvar for barnets opplæring (Collin- Hansen, 2008). Det samme gjorde Kojan og Thrana (2017) i en studie av hjemmeboende barnevernsbarns skolesituasjon. Her ble PPT brukt i deler av studien, uten at samarbeidsforholdet ble gjort rede for (Kojan & Thrana, 2017).

En annen mulig årsak til at PPT ikke blir trukket fram i litteraturen kan være at det i praksis ikke foregår et samarbeid. Der barneverntjenesten nevnes i litteraturen om pedagogisk-psykologisk arbeid blir ikke omfanget av samarbeid mellom tjenestene nevnt. Dersom samarbeid mellom tjenestene kun er hypotetisk og ikke pågående finnes det ikke et samarbeidsforhold å forske på.

1.5 Presentasjon og oppsummering av forskningsspørsmål

Problemstillingen i denne oppgaven er: Hvordan samarbeider PPT og barneverntjenesten, med vekt på saker der det er mistanke om eller avdekket vold? For å besvare problemstillingen brukes her tre forskningsspørsmål.

1. Hvordan er PPT og barneverntjenesten i kontakt med hverandre?
2. I hvilken grad samarbeider PPT og barneverntjenesten?
3. Hva er grunnen til at PPT står for så liten del av bekymringsmeldinger til barneverntjenesten?

Det første forskningsspørsmålet spør etter *kontakt* mellom tjenestene. *Kontakt* er ikke det samme som *samarbeid*. Her ønsker jeg å undersøke i hvilke sammenhenger de ansatte i tjenestene møtes. Disse plattformene vil være grunnlaget for et eventuelt samarbeid. Det andre forskningsspørsmålet søker å undersøke omfanget av samarbeid mellom de to tjenestene. Tidligere forskning tematiserer et samarbeid mellom PPT og barneverntjenesten i liten grad. Det er derfor interessant å undersøke om et samarbeid mellom tjenestene kun er et statlig direktiv og en hypotetisk mulighet, heller enn en realitet. Det siste forskningsspørsmålet adresserer det vi fra forskningen vet om forholdet mellom tjenestene,

nemlig at barneverntjenesten mottar få bekymringsmeldinger fra PPT. Å melde bekymring ved mistanke om vold er en lovpålagt plikt (Barne- og familiedepartementet, 2014).

Kunnskap om hva som ligger bak den lave andelen meldinger kan gi innsikt i hvordan PPT arbeider med vold.

2. Teoretisk rammeverk

I dette kapitlet presenteres et teoretisk og empirisk rammeverk som kan bidra til å forstå hvordan PPT og barneverntjenesten samarbeider i saker om vold. Først presenteres en begrepsavklaring av *samarbeid*, deretter gjennomgås kjente forutsetninger og fallgruver for at et samarbeid skal fungere. Videre gjøres det rede for et økende konsensusperspektiv i statlige dokumenter og i forskning om at samarbeid er et gode. Til slutt presenteres en begrepsavklaring av *vold* og tre forutsetninger som kan bidra til at ulike tjenester oppdager at et barn er utsatt for vold.

2.1 Begrepsavklaring samarbeid

Begrepet *samarbeid* hyppig brukt, men sjeldent definert presist (Glavin & Erdal, 2018). Litteraturen om samarbeid opererer med ulike definisjoner av samarbeid (Backe-Hansen et al., 2017). I denne oppgaven brukes en bred definisjon:

Samarbeid er direkte samhandling mellom formelt sideordnede aktører uten at dette nødvendigvis er pålagt av overordnet instans (Difi, 2014, s. 15; Backe-Hansen et al., 2017, s. 37, Bakketeig et al., 2019, s. 200).

Med denne forståelsen av samarbeidsbegrepet kan samarbeid inkludere diverse former for kontakt. I definisjonen er det også spesifisert at samarbeid foregår mellom formelt sideordnede aktører (Difi, 2014). Dette betyr at instansene ikke har et styringsmandat overfor hverandre. PPT og barneverntjenesten er dermed formelt sideordnede aktører.

En bred definisjon av *samarbeid* er hensiktsmessig i denne oppgaven, fordi det finnes lite forskning på samarbeidsforholdet mellom PPT og barneverntjenesten. Det er derfor nødvendig at definisjonen ikke begrenser utforskningen av fenomenet. En bred definisjon fører til at begrepet vil kunne omfatte et bredt spekter av kontakt. Bakketeig og kollegaer (2019) opererte med samme definisjon i en undersøkelse av hvordan sentrale tjenester for voldsutsatte, deriblant barneverntjenesten, forsto samarbeid. De fant at de ansatte i tjenestene trakk fram mange ulike måter å samarbeide på. Flere inkluderte for eksempel det å melde bekymring til en annen tjeneste som et eksempel samarbeid.

I norsk litteratur om samarbeid blir samarbeid ofte satt i sammenheng med *samordning* av tjenester. I en kunnskapsoversikt skrevet på oppdrag av Barne- og familiedepartementet understreker Backe-Hansen og kollegaer at *samordning* refererer til mer omfattende samhandling enn *samarbeid*. Dette innebærer større tilpasninger mellom instansene, det være seg at ulike mål, verdier, aktiviteter, ressurser og premisser blir sett i sammenheng, prioritert, avveid og tilpasset hverandre (Backe-Hansen et al., 2017; Difi, 2014). De to begrepene kan overlapse, men må ikke forveksles da *samordning* refererer til en mer omfattende prosess.

Når det er snakk om samarbeid kan kontakten være forpliktende, men tjenestene beholder noe mer styring enn i samordning som krever en større tilpasning (Glavin & Erdal, 2018).

Samarbeid kan derfor referere til det jeg i denne oppgaven har valgt å kalle *formell kontakt*. Med det menes samhandling som i noen grad er planlagt og formalisert. Det kan være lovpålagt samhandling, for eksempel at en tjeneste melder bekymring til en annen. På en annen side kan det også dreie seg om *uformell kontakt*, for eksempel at ansatte i tjenestene tar en telefon til hverandre for en anonym drøfting.

2.2 Samarbeid på ulike nivåer

Forståelsen av samarbeid brukt i denne oppgaven kan inkludere mange former for samarbeid. Disse kan foregå på flere nivåer. Nivåene blir ofte trukket fram i forbindelse med forebygging (Ertesvåg et al., 2017). I denne oppgaven refererer forebygging til å begrense utfordringer i det resultatet man ønsker å oppnå. Det kan for eksempel være at man forebygger at barnets vansker blir større ved å arbeide med tiltak. Et annet eksempel er at man forebygger utfordringer i fremtidig samarbeid ved å ha jevnlig kommunikasjon mellom tjenestene. De tre nivåene, som presenteres nedenfor, refererer til hvem samarbeidet retter seg mot å hjelpe.

Det første nivået er universalforebyggende samarbeid (nivå 1). Det vil si at det er rettet mot alle barn og unge, uavhengig av risiko. Sekundærforebyggende samarbeid (nivå 2), også kalt selektivt forebyggende, er rettet mot barn og unge i risiko. Det tertiærforebyggende samarbeidet (nivå 3), også kalt indikert forebyggende, er samarbeid med barn og unge med symptomer på vansker (Ertesvåg et al., 2017; Glavin & Erdal, 2018). Det finnes ulike modeller og metoder for samarbeid på de ulike nivåene (Glavin & Erdal, 2018).

Nivå 1 Universalforebyggende samarbeid

Samarbeid som foregår på universelt nivå søker å arbeide med en målgruppe uavhengig av deres eksponering for risiko. Et eksempel er at det dreier seg om hele elevpopulasjonen, som i arbeid med helsefremmende skoler og barnehager. Et annet eksempel er utvikling av sosial kompetanse gjennom konfliktløsningskurs og sosiale arrangementer for elever (Glavin & Erdal, 2018).

Nivå 2 Selektivt forebyggende samarbeid

Selektivt forebyggende samarbeid er samarbeid om barn og unge i risiko. Et eksempel på dette er konsultasjonsteam (Glavin & Erdal, 2018). Konsultasjonsteam er et tilbud hvor fagpersoner (for eksempel ansatte i skole, PPT, barnehager og minoritetsrådgivere) kan henvende seg, ofte anonymt, ved bekymring for at et barn er utsatt for vold eller overgrep. Konsultasjonsteamet består av en tverrfaglig og tverretattlig gruppe fagpersoner som kan gi råd om hva ulike instanser har ansvar for i slike saker og hvem som kan bistå videre. I noen kommuner er konsultasjonsteamene i regi av barneverntjenesten, mens i andre er de koordinert av Statens barnehus (Prop. 12 S (2016- 2021), s. 26-27).

Nivå 3 Indikert forebyggende samarbeid

Når samarbeidet foregår på indikert forebyggende nivå dreier samarbeidet seg om barn hvor vansker har manifestert seg. Glavin og Erdal (2018) trekker fram ansvarsgrupper som eksempel på indikert forebyggende samarbeid. Ansvarsgrupper er et tiltak for barn og unge med sammensatte vansker og behov som får hjelp fra en eller flere tjenester. I disse tilfellene vil det være behov for å koordinere tjenestene slik at barna får et helhetlig hjelpetilbud. Ansvarsgruppen kan ta ansvar for å planlegge oppfølgingen av barnet fra de ulike tjenestene. Det er en form for forpliktende tverrfaglig samarbeid der mål, delmål og tiltak konkretiseres gjennom helhetlige planer. Deltakerne i møtet er representanter fra ulike faggrupper som har ansvar i arbeidet med et barn (Glavin & Erdal, 2018). Det kan for eksempel være barnevern, skole og PPT.

2.3 Forutsetninger og fallgruver i samarbeid

Samarbeidsforskningen, både nasjonalt og internasjonalt, dreier seg i stor grad om hvilke faktorer som hemmer og fremmer samarbeid (Bakketeig et al., 2019). Etersom dette er en sentral del av feltet samarbeidsforskning vil jeg i denne delen presentere kjente forutsetninger og fallgruver i samarbeid.

Atkinson og kollegaers studie av tverrinstitusjonelt samarbeid hvor de presenterer suksessfaktorer og fallgruver for samarbeid er et mye brukt bidrag på dette feltet (Atkinson et al., 2005; Bakketeig et al., 2019). Slike bidrag finnes også i norsk litteratur om samarbeid. I Glavin og Erdals (2018) bok om tverrfaglig samarbeid lister de opp i en rekke forutsetninger for at samarbeid skal fungere og mulige utfordringer.

Nedenfor presenteres noen av de mest sentrale forutsetningene fra Glavin og Erdals (2018) og Atkinson og kollegaers (2005) forskning. I Tabell 1 beskrives følgende forutsetninger: forståelse av aktørenes roller, lederskap, ønske om å være involvert og kommunikasjon. I tabell 2 presenteres potensielle fallgruver, henholdsvis asymmetrisk fordelt gevinst, motstridende oppgaver hos etatene, pålagt samarbeid og taushetsplikten (Atkinson et al., 2005; Glavin & Erdal, 2018).

Tabell 1. Forutsetninger for samarbeid

<p>Forståelse av roller</p>	<p>Forståelse av roller refererer til å ha kunnskap om samarbeidspartneren. Det innebærer å ha kjennskap til samarbeidspartnerens begrensninger og hva de kan bidra med. Dette er nødvendig for å ha realistiske forventninger til hva som kan komme ut av samarbeidet. I tillegg bidrar det til en bedre forståelse av hverandres ansvarsområder, noe som er viktig for å unngå misforståelser i arbeidet. For å sikre en avklaring av hverandres roller i samarbeidsforholdet kan det være hensiktsmessig å avklare forventninger på forhånd. Atkinson og kollegaer (2005) fant at de ansatte som hadde vært ansatt i andre institusjoner tidligere ofte hadde bedre evne til å sette seg inn i samarbeidspartnerens prioriteringer.</p>
<p>Lederskap</p>	<p>Lederskap er en egenskap ved personene i samarbeidsforholdet. Det må ikke forveksles med at ledelsen i tjenesten har et ønske om samarbeid, dette diskuteres under <i>potensielle fallgruver</i>. Lederskap er et driv til å få ting gjort. Det betyr at de som skal samarbeide har vilje til å motivere og støtte de rundt seg for å drive arbeidet fremover.</p>

Ønske om å være involvert	Nært tilknyttet lederskap er et ønske om å være involvert i samarbeidet. Atkinson og kollegaer (2005) trakk dette punktet fram som et av de mest fremtredende suksesskriteriene for samarbeid. Det innebærer at det må være et ønske om samarbeid fra de som skal utføre det. Det innebærer å ha tro på at samarbeidet er hensiktsmessig og gjennomførbart.
Kommunikasjon	Kommunikasjon er essensen i alt samarbeid. Med kommunikasjon menes informasjonsdeling og muligheter for dialog. En nøkkelfaktor i godt samarbeid er å gjennomgående ha mulighet for kommunikasjon. Det er nødvendig at de ansatte får den informasjonen de trenger fra hverandre for å kunne utføre sitt arbeid. God kommunikasjon forutsetter gode kommunikasjonsferdigheter. Dette inkluderer evne til å lytte, kapasitet for forhandling og å være innstilt på å gjøre kompromisser.

(Atkinson et al., 2005; Glavin & Erdal, 2018)

Tabell 2. Potensielle fallgruver i samarbeid

Gevinsten er asymmetrisk fordelt	Det vil kunne skape problemer dersom en av partene i samarbeidet opplever å få noe ut av det, mens den andre parten kun opplever at det brukes tid og ressurser. Opplevelsen av at man gir mer enn man får vil kunne svekke ønsket om samarbeid.
Motstridende oppgaver hos etatene	Når etater som samarbeider har ulike målsetninger for samarbeidet kan dette vanskeliggjøre samarbeidet. Det kan være at de ved å utføre sitt mandat vanskeliggjør samarbeidspartnerens oppgaver. Et eksempel på dette er når politiet ønsker å samle bevis for å få dømt en voldsutøver og barneverntjenesten ønsker å bevare en god relasjon med voldsutøveren for å kunne drive med veiledning. Frykten for å bli dømt kan svekke utøverens

	tillitt til hjelpeapparatet og dermed forstyrre relasjonen til barneverntjenesten.
Pålagt samarbeid	<p>Pålagt samarbeid kan være en utfordring for å skape en god samarbeidskultur. At direktivene om samarbeid kommer fra andre kan føre til motstand hos de som skal utføre samarbeidet. Det er nødvendig at de som skal utføre det selv ser behovet for samarbeid.</p> <p>At pålagt samarbeid kan være en utfordring stemmer med funn kjent fra motivasjonsteori. De med indre motivasjon for å utføre en handling har større sjanse for å lykkes. Indre motivasjon viser til ønsket om å utføre en handling fordi handlingen i seg selv gir gevinst, i motsetning til ytre motivasjon der det er andre resultater enn handlingen i seg selv som er attraktive (Schunk et al., 2014). I dette tilfellet vil indre motivasjon være å samarbeide fordi man mener samarbeidet i seg selv er nyttig, mens ytre motivasjon kan være ønsket om å tilfredsstille et krav fra ledelsen. En leder kan dermed motivere til samarbeid ved å understreke nytten av det, men ved å pålegge de ansatte å samarbeide vil man kunne støte på problemer.</p>
Taushetsplikten	<p>Taushetsplikten er regulert i forvaltningsloven (§ 13 – 13 e), samt i de ulike fagpersonenes eget lovverk.</p> <p>Taushetsplikten skal sikre at det kun utveksles nødvendig informasjon om personers private anliggende. Dette er for at barn og familier skal ha kontroll over informasjon som dreier seg om dem selv. Taushetsplikten er nødvendig for å bevare brukeres trygghet og tillit til hjelpeapparatet, men den kan også by på problemer. I undersøkelser av etiske dilemmaer i pedagogisk-psykologisk rådgivning er taushetsplikten det som oftest blir trukket fram (Hesselberg & Tetzchner, 2016). Å bevare enkeltpersoners rett til å eie egen informasjon og samtidig gi instanser rundt den</p>

	<p>informasjonen de trenger for å sikre barnets beste, kan være krevende.</p> <p>Taushetsplikten ikke trenger å være til hinder for å utveksle informasjon mellom instansene som skal ivareta barn og unges rettigheter og behov. I tilfeller der det er nødvendig for å fremme barneverntjenestens eller institusjonens oppgaver har barneverntjenesten anledning til å gi ellers taushetsbelagte opplysninger til andre instanser.</p>
--	--

(Atkinson et al., 2005; Glavin & Erdal, 2018)

2.4 Konsensusperspektiv på samarbeid

I denne delen vil jeg redegjøre for det Bakketeig og kollegaer (2019) refererer til som et konsensusperspektiv. Med dette menes at det foreligger et underleggende, ofte uuttalt, premiss om at samarbeid er ønskelig og bra (Bakketeig et al., 2019).

Det har de siste årene vært et økt fokus fra statlige myndigheter på at samarbeid er et gode. Som nevnt innledningsvis ble det, blant annet som en følge av Christoffer-saken, et økt krav i offentlige styringsdokumenter om både tverrfaglig og tverretattlig samarbeid. Bakketeig og kollegaer (2019) har pekt på at det også i forskningen foreligger en konsensus om at samarbeid er noe man vil ha mer av. Samarbeidslitteraturen dreier seg i stor grad om hvilke faktorer som kan styrke et samarbeid, mens potensielt problematiske sider tematiseres lite. I de tilfellene der de problematiske sidene blir trukket frem er dette gjerne for å finne løsninger på problemene slik at et samarbeid kan fortsette. Forskningen bygger på ideen om at samarbeid er noe man vil ha mer av. Delen som omhandler forutsetninger og fallgruver for samarbeid er et eksempel på denne typen forskning.

Det er et underliggende premiss, både i statlige styringsdokumenter og forskningen, at samarbeid er ønskelig (Bakketeig et al., 2019). Et økt fokus på samarbeid vil kunne medføre økt motivasjon for å samarbeide og konsensusperspektivet kan dermed ha positive konsekvenser. Det kan imidlertid også medføre utfordringer.

Utfordringer med et konsensusperspektiv

Å kun fokusere på de positive sidene ved samarbeid vil kunne føre til at de problematiske sider undervurderes. Konsensusperspektivet kan i noen tilfeller bidra til å skjule underliggende konflikter mellom samarbeidsparter og det kan viske ut maktulikheten mellom tjenester (Bredal & Stefansen, 2017; Johansson, 2017). Det kan også skape en såkalt frykktkultur, som kommer av et fokus på tildeling av skyld (Backe-Hansen et al., 2017). Dette beskrives nærmere nedenfor.

Det økte fokuset på at samarbeid er ønskelig bygger på en oppfatning om at det er manglende samarbeid som svikter når systemet ikke fanger opp barn som blir utsatt for vold. Med et fokus på hva som svikter kan det dukke opp et spørsmål om skyld. I 2017 gjennomførte Barnevoldsutvalget en offentlig utredning for å gjennomgå saker der barn og ungdom hadde vært utsatt for grov vold, seksuelle overgrep og alvorlig omsorgssvikt. Rapporten ble kalt «svikt og svik» for å understreke at feil begått av systemet hadde ført til at barna ikke ble fanget opp (NOU 2017: 12). Å beskrive mangelen på samarbeid som et svik er effektivt for å understreke viktigheten av å samarbeide, men i dette ligger det også at noen har skyld i at barna ikke fikk den hjelpen de hadde behov for. Hvem som har ansvaret for å følge opp samarbeidet og dermed har skyld i at det ikke blir gjort, er sjelden spesifisert i offentlige dokumenter. Denne typen ansvar kan ligge på både individ- og systemnivå.

På individnivå vil ansvaret ligge hos enkeltpersoner og enkelttjenester. Backe-Hansen og kolleger (2017) beskrev at et overdrevent fokus på å fordele skyld kan føre til at det skapes en frykktkultur hos de som arbeider med barn som er utsatt for vold. Frykktkultur referer til at når fokus ligger på å tildele skyld til enkeltpersoner og tjenester i saker der det går galt, kan dette føre til at fagpersoner blir mer opptatte av å sikre seg at de er frie for skyld heller enn å finne løsninger for å hjelpe barna (Backe-Hansen et al., 2017)

Backe-Hansen og kollegaer (2017) taler for å bruke en systemtilnærming for å unngå denne typen frykktkultur. Med systemtilnærming menes å flytte fokus fra enkeltpersoner eller enkelthendelser og heller se på summen av hendelser som fører til at det skjer ulykker. I tillegg innebærer et systemperspektiv å erkjenne at ikke alle ulykker, inkludert barnedødsfall og alvorlige skader, kan unngås. Dette må ikke misforstås som at man skal tillate at det skjer. Systemet er ikke tilfredsstillende før ingen barn blir utsatt for vold. Det er imidlertid en anerkjennelse av at det finnes barn man ikke får til å fange opp (Backe-Hansen et al., 2017).

2.5 Begrepsavklaring vold

Ettersom vold er fokus for denne undersøkelsen av samarbeid mellom PPT og barneverntjenesten er det nødvendig å klargjøre hva som ligger i begrepet. I forskningen brukes både nasjonale og internasjonale definisjoner av vold. Disse varierer i hvilke typer vold de omfatter (Kojan et al., 2020).

Verdens helseorganisasjon (WHO) sin definisjon av vold er mye brukt i forskningen både nasjonalt og internasjonalt. WHO definerer vold som en intensjonell bruk av fysisk kraft eller makt, truet eller faktisk, mot en selv, en annen person, eller mot en gruppe eller et samfunn, som enten resulterer i, eller har høy sannsynlighet for å resultere i, fysisk skade, død, psykologisk skade, feilutvikling eller deprivasjon (Olafsen & Hodne, 2020, s.89). Denne definisjonen har blitt noe kritisert for å legge for mye vekt på fysisk vold og trusler og dermed ekskludere for eksempel seksuell vold.

Målet med denne oppgaven er å undersøke hvordan PPT og barneverntjenesten samarbeider i saker om vold. Dette er et relativt utforsket tema og det er derfor hensiktsmessig å se på et bredt spekter av handlinger for å utforske samarbeidsforholdet. I denne oppgaven er det derfor brukt en bredere definisjon på vold:

Vold er enhver handling rettet mot en annen person, som gjennom at denne handlingen skader, smerter, skremmer eller krenker, får denne personen til å gjøre noe mot sin vilje eller slutter å gjøre noe den vil (Isdal, 2000, s.36).

Denne definisjonen inkluderer flere former for vold; fysisk vold, seksuell vold, materiell vold, psykisk vold og latent vold. Å definere hver av disse krever en lengere utgreiing som ikke er relevant for denne oppgaven. Det vil derfor ikke gås nærmere inn på her. De nevnes likevel for å understreke at Isdals (2000) definisjon inkluderer et bredt spekter av handlinger. Det kan være alt fra fysiske slag og seksuelle overgrep til å systematisk overse en person.

Isdals definisjon er både anerkjent og mye brukt i barneverntjenesten (Kojan et al., 2020). Den er hensiktsmessig ettersom denne brede definisjonen ikke begrenser forståelsen av fenomenet, men heller inkluderer mange former for atferd. Dette er nyttig i en studie av et utforsket tema, som i denne oppgaven, ettersom definisjonen av vold ikke vil begrense funnene. Isdals argument for en bred definisjon er at å kalle noe for vold krever at utøver må

ta tak i situasjonen og endre sin atferd. I tillegg vil ubehaget som følger med voldsbegrepet samsvare med ubehaget den som utsettes for volden føler. Dermed vil det å anerkjenne at det er vold man har blitt utsatt for hjelpe de utsatte å forstå sine følelser. En annen sentral egenskap ved Isdals definisjon er at den viser til at vold har en funksjon, nemlig å få en person til å slutte å gjøre noe den vil. Den bidrar dermed å forstå fenomenet også ut fra perspektivet til den som utøver volden. Dette er nødvendig for å få til en atferdsendring (Isdal, 2000).

2.6 Å oppdage vold

Konsensusperspektivet om at samarbeid er et gode har blant annet kommet som en reaksjon på at barn som opplever vold ikke har blitt fanget opp av systemet. Det ligger til grunn en oppfatning om at tjenestene skal bidra til at barn som opplever vold blir oppdaget.

I litteraturen som dreier seg om å oppdage vold brukes ofte begrepet *avdekke*. Å *avdekke* betyr å foreta undersøkelser når man får en mistanke om at et barn er utsatt for vold. I denne delen har valgt å legge fokus på å *oppdage* heller enn å *avdekke* vold, fordi det kan diskuteres hvilke tjenester som har et ansvar for å arbeide med å avdekke vold. Å oppdage vold er imidlertid noe alle bør bidra til. I denne delen presenteres noen forutsetninger som kan bidra til å oppdage vold. Disse er kompetanse på symptomuttrykk, verktøy og relasjon.

Kompetanse

I Barnevoldsutvalgets gjennomgang av saker der barn hadde erfart grov vold ble manglende forståelse for årsaker til symptomer, atferdsuttrykk og bekymringstegn trukket frem som en av årsakene til at barn ikke ble fanget opp (NOU 2017: 12). Kompetanse på vold kan bety å ha kunnskap om hvordan barn og ungdom responderer på vold. Konsentrasjonsproblemer og impulsivitet kan for eksempel være et uttrykk for en utfordrende hjemmesituasjon (Nørbech & Bendiksby, 2004). I tillegg til å ha kunnskap om hvordan vold manifesterer seg hos barn er det nødvendig å være oppmerksom på at barn som har erfart vold ofte også har fått en diagnose. Jozefiak og kollegaer (2015) undersøkte prevalens og komorbiditet av psykiske lidelser hos ungdom på barneverninstitusjoner og fant at 76% oppfylte kriterier for minst én diagnose. De vanligste av disse var depresjon, angst, reaktiv tilknytningsforstyrrelse, ADHD og autismspekterforstyrrelse (Jozefiak et al., 2015). Disse diagnosene har alle kjennetegn og symptomuttrykk som kan gå utover skolefaglig fungering og er derfor spesielt relevante med tanke på PPT. Å ha kompetanse på vold innebærer at man ikke avskriver at barnet lever med

vold selv om barnet får en diagnose. I denne sammenhengen blir ADHD ofte trukket frem da konsentrasjonsproblemer og uro er vanlige reaksjoner på vold. Når barn får diagnosen ADHD står de dermed i fare for at fagpersoner tilskriver uroen til ADHD og ikke undersøker hjemmesituasjonen til barnet (NOU 2017, 12).

For å oppdage at et barn er utsatt for vold kreves det kompetanse på at forskjellige symptomuttrykk kan ha flere og sammensatte årsaksforklaringer. Man må vite noe om hvilke diagnoser som ofte er komorbide med vold. I tillegg må man ha en forståelse for hvordan vold kommer til uttrykk hos barn, for eksempel som konsentrasjonsproblemer og impulsivitet.

Verktøy

Å bruke standardiserte verktøy er en metode for å vurdere om et barn er utsatt for vold. Å ha for stor tillit til standardiserte verktøy kan være uhensiktsmessig da de ikke kan brukes som en erstatning for klinisk skjønn. Det finnes likevel omfattende litteratur på feltet, som fremholder at standardiserte verktøy kan være en god støtte for fagpersoner som skal oppdage vold. Et økende fokus på standardiserte verktøy kan også tilskrives den økte interessen for å bruke evidensbaserte metoder i barneverntjenesten (Backe-Hansen et al., 2017).

Backe-Hansen og kollegaer (2017) trekker fram såkalte *strukturerte beslutningsverktøy* som hensiktsmessige for å vurdere risiko for at det barn er utsatt for vold. Dette er strukturerte verktøy, ofte i form av sjekklister, som skal støtte fagpersoners risikovurdering uten å gå på bekostning av klinisk skjønn. Et eksempel på denne typen verktøy, som har blitt eksportert til Norge, er *Child Abuse Risk Evaluation (CARE)*. Dette er en sjekkliste med 14 risikoområder som knyttes til blant annet forhistorien til barnet, kjennetegn ved foreldre og kjennetegn ved barnet. Ved å skåre de ulike risikoområdene kan fagpersoner få en indikasjon på hvorvidt barnet er i risiko (Backe-Hansen et al., 2017).

Relasjon

Et fokus på relasjon blir ofte satt i opposisjon til den økende bruken av standardiserte verktøy (Backe-Hansen et al., 2017). Disse er ikke nødvendigvis motsetninger, men kan ideelt brukes i kombinasjon. I mange tilfeller blir vold oppdaget fordi barn selv forteller om hva de har opplevd (Kojan et al., 2020). Å skape en trygg relasjon til et barn kan derfor i seg selv bidra til å oppdage vold. Det samme gjelder for familier og foreldre. I mange tilfeller ønsker

familiene, inkludert voldsutøver, hjelp til å unngå vold. Å skape relasjon kan bidra til at de søker den hjelpen de trenger (Isdal, 2000).

En trygg relasjon til fagpersoner er ofte ikke nok i seg selv til at barn og familier forteller om vold. I mange tilfeller vil for eksempel tilliten brukeren har til tjenesten også kunne spille en viktig rolle. Hvilken oppfatning brukere har av hjelpeapparatet varierer. Barneverntjenesten møter ofte mistillit fra familier og barn. Dette er ikke overraskende ettersom barnevernet har makt til å innføre svært inngripende tiltak, deriblant omsorgsovertakelse (NOU 2009:8).

Bakketeig og kollegaer (2019) peker på at ulike tjenester kan ha en hjelpe- eller kontrollfunksjon, og i noen tilfeller begge deler. En hjelpefunksjon vil si at tjenesten har som formål å avhjelpe familiens vansker på bakgrunn av familiens ønsker og behov.

Kontrollfunksjon går ut på å at tjenesten skal innføre sanksjoner dersom det er nødvendig uavhengig av brukerens ønsker. Et eksempel på dette kan være tvangstiltak i barneverntjenesten der foreldre ikke ønsker hjelp (Bakketeig et al., 2019). Tjenester som utøver høy grad av kontroll vil i noen tilfeller ha større vansker med å etablere en god relasjon til brukerne. Dette kan minske sannsynligheten for at barn og familier selv forteller om vold.

3. Metode

For å undersøke problemstillingen; hvordan samarbeider PPT og barneverntjenesten, med vekt på saker der det er mistanke om eller avdekket vold, ble det her gjennomført fire kvalitative intervjuer i hver av tjenestene med til sammen åtte informanter i PPT og fire i barneverntjenesten. Dette kapittelet redegjør for de metodologiske valgene som ble tatt gjennom prosjektet.

3.1 Epistemologisk utgangspunkt

Epistemologisk posisjon har konsekvenser for hvordan man tilnærmer seg innsamling og fortolkning av datamaterialet (Willig, 2013). I denne oppgaven er det brukt en fenomenologisk tilnærming for å navigere de metodologiske valgene. Fenomenologi i kvalitativ forskning referer til at man er interessert i å forstå sosiale fenomener ut fra aktørens egne perspektiver. Den underliggende forståelsen er at den ekte virkeligheten er den menneskene selv oppfatter. Man ønsker derfor å beskrive verden slik den oppleves av informantene (Kvale & Brinkmann, 2015). I denne oppgaven beskrives samarbeidsforholdet mellom PPT og barneverntjenesten slik det oppleves av de ansatte i tjenestene. Ved å spørre de ansatte om deres erfaringer kan man få innsikt i hvordan de som skal utføre samarbeidet opplever det. I samarbeidsforskningen presentert i teoridelen er det kjent at en viktig forutsetning for at samarbeid skal lykkes er at de som utfører det har tro på at det skal fungere (Atkinson et al., 2005). Å undersøke samarbeidet gjennom de ansattes erfaringer og opplevelser er derfor nyttig ettersom deres oppfatninger vil kunne påvirke kvaliteten samarbeidet.

3.2 Litteratursøk

For å finne relevant bakgrunns litteratur ble det utført søk i Scopus, Oria og Google Scholar. Det ble også brukt snøballmetoden. Med unntak av en doktoravhandling (Collin-Hansen, 2008) er litteraturen i oppgaven begrenset til fagfellevurderte artikler, bøker med teoretiske gjennomganger og offentlige dokumenter. Det er derfor ikke referert til andre masteroppgaver.

3.3 Forskningsstrategi og design

Brinkmann og Kvale understreker at forskningsstrategi bør bestemmes av forskningsspørsmålene (Brinkmann & Kvale, 2018). Målet er å velge en strategi som best

fanger den informasjonen man er ute etter (Willig, 2013). I denne oppgaven adresseres forskningsspørsmål som det er forsket lite på. Et kvalitativt forskningsdesign er derfor hensiktsmessig.

Bryman skiller mellom kvalitative og kvantitative forskningsdesign der kvalitativ forskning er tradisjonelt assosiert med en induktiv tilnærming til teori og forskning, mens kvantitative design har en mer deduktiv tilnærming med fokus på å predikere. En induktiv tilnærming betyr at man ønsker å generere teori fra empiri. I praksis betyr det å ha en åpen tilnærming til datainnsamlingen. Man ønsker å generere nye teorier ved å tilnærme seg forskningsspørsmålene på en åpen og eksplorerende måte. Dermed produserer det kunnskap som ikke styres av forhåndsbestemte kategorier eller hypoteser (Bryman, 2016). Da det finnes lite tidligere forskning på samarbeidsforholdet mellom PPT og barneverntjenesten ønsket jeg å tilnærme meg forskningsspørsmålene på en åpen og eksplorerende måte heller enn å bekrefte og avkrefte forutbestemte hypoteser.

En kvalitativ tilnærming kan produsere ulike typer kunnskap. Som nevnt brukes det her en fenomenologisk tilnærming. Jeg ønsket å undersøke samarbeidsforholdet gjennom å få kunnskap om erfaringene til de ansatte i tjenestene. For å samle inn dette ble det brukt kvalitativt forskningsintervju.

3.4 Forberedelser til intervju

3.4.1 Utforming av intervjuguiden

Det ble brukt to intervjuguider, én intervjuguide for informantene i PPT (se vedlegg 1) og én for informantene i barneverntjenesten (se vedlegg 2). Intervjuguidene ble delt inn i tre faser, henholdsvis *erfaringer med samarbeid, forståelse av mandat og tilgang på informasjon*.

Spørsmålene i delen om *erfaringer med samarbeid* var deskriptive spørsmål. Hensikten med denne type spørsmål er å utløse generelle forklaringer eller fortellinger om «hva som er skjedde» eller «hva som er tilfellet» (Brinkmann & Kvale, 2018). Informantene ble spurt om hvordan tjenestene var i kontakt med hverandre og hvordan de hadde opplevd samarbeidet. Dette var for å danne et bilde av kontakten som kunne besvare det første forskningsspørsmålet; *hvordan er PPT og barneverntjenesten i kontakt med hverandre?* Et svar på dette spørsmålet forutsetter deskriptiv informasjon om hvordan kontakten ser ut.

Chrzanowska understreker fordelene med å «varme opp» informantene i starten av et intervju. Med dette menes å la alle informantene prate for å skape relasjon til intervjuer og trygghet i intervjusituasjonen. Dette kan gjøres gjennom øvelser eller smalltalk, men også ved å stille «enkle» spørsmål som ikke vekker sterke og potensielt ubehagelige emosjoner (Chrzanowska, 2002). Dette var grunnen til at *erfaringer med samarbeid* ble plassert først i intervjuguiden. Ved å stille deskriptive spørsmål som alle informantene hadde noe å svare på var målet at informantene skulle kunne intervjuet bevege seg fra allmenn informasjon til mer personlige erfaringer (Willig, 2013).

De to andre fasene; *forståelse av hverandres mandat og tilgang på informasjon*, er hentet fra samarbeidslitteraturen. Atkinson og kollegaer fant at forståelse av hverandres roller og tilgang på kommunikasjon mellom tjenester var viktige forutsetninger for vellykket samarbeid (Atkinson et al., 2005). Ved å bruke dette som strukturerende temaer i intervjuguiden var målet å utløse noen perspektiver hos informantene som kunne beskrive hvordan samarbeidsforholdet fungerte.

Å adressere det tredje forskningsspørsmålet; *hvorfor melder PPT så lite til barneverntjenesten*, var en utfordring i utformingen av intervjuguiden. Årsaken var at spørsmålet kan virke konfronterende. Det kunne bli oppfattet som at de ansatte i PPT burde melde mer og at de ved å ikke gjøre det ikke gjør jobben sin. I fenomenologisk tradisjon er det viktig å ikke være dømmende, men få tak i informantenes oppfatning (Bryman, 2016). Derfor ble ikke dette forskningsspørsmålet stilt direkte i intervjuet, men heller fulgt opp når informantene selv tok opp temaet. Planen var å nevne det dersom informantene ikke kom fram til det på egenhånd, noe som ikke ble nødvendig da det ble nevnt spontant i alle intervjuene.

Noe av samme teknikken ble brukt med tanke på definisjonene av *vold* og *samarbeid*. Det var et poeng å unngå å gi informantene en definisjon for å ikke legge føringer på deres forståelse av fenomenene. I tillegg ble fokuset på vold introdusert først i tredje faset i intervjuet for å sørge for at informantene ikke tilbakeholdt interessant informasjon om samarbeidsforholdet i andre type saker.

3.4.2 Utvalg og rekruttering av informanter

Informantene i PPT ble rekruttert i en stor kommune i Norge. Dette ble gjort gjennom å ta kontakt med leder for tjenesten som videresendte en mail med informasjon om studien. Det ble lagt ved informasjonsskriv (se vedlegg 3) i tillegg til en bekreftelse på at masteroppgaven ble skrevet tilknyttet et større forskningsprosjekt (se vedlegg 4). Samme mail ble sendt til flere barneverntjenester i både store og mellomstore kommuner i Norge. Det ble rekruttert informanter fra tre forskjellige barneverntjenester i to mellomstore kommuner.

Kommunene i Norge organiserer PP-tjenester og barneverntjenester noe ulikt. Dette ble det tatt høyde for under datainnsamlingen. I de tilfeller der organiseringen kunne være relevant ble det stilt oppfølgingsspørsmål om rutinene i hver kommune. Det ble også undersøkt hvordan kommunene organiserte ved hjelp av tjenestenes nettsider. For å bevare informantenes anonymitet er det ikke spesifisert i oppgaven hvilke byer og tjenester det er snakk om.

Antall informanter. Til sammen ble det rekruttert åtte informanter i PPT og fire i barneverntjenesten. Disse ble fordelt på fire intervjuer i hver tjeneste, hvorav tre av intervjuene i PPT var gruppeintervjuer og resten, både i PPT og barneverntjenesten, var åpne individuelle intervjuer. Ettersom målet for denne studien var å få mer informasjon om hvordan tjenestene samarbeider med hverandre var det et bevisst valg å vie like mye tid til hver av tjenestene. Det ble gjennomført fire intervjuer i hver tjeneste. Hvert intervju varte i tilnærmet en time. Selv om det skulle vies like mye tid til hver tjeneste var det et poeng å ha noe overvekt av informanter fra PPT. Det var flere grunner til dette. Som nevnt innledningsvis finnes et kunnskapshull når det kommer til samarbeidet mellom PPT og barneverntjenesten. Barneverntjenesten og dens samarbeidspartnere er det forsket noe på, men PPT blir ofte utelatt i disse studiene. Det var derfor ønskelig at perspektivet til PPT kom tydelig fram i denne oppgaven. For å sikre dette ble det gjort et valg om å rekruttere noe fler informanter i PPT. I tillegg gjorde dette at noen av intervjuene kunne gjennomføres i grupper hvor informantene kunne utløse perspektiver hos hverandre. En annen grunn til at PPT var godt representert er at dette er en oppgave i pedagogisk-psykologisk rådgivning. PPT ble derfor viet noe større plass også for å sikre at masteroppgaven er relevant for fagretningen.

Hvor mange informanter som er tilstrekkelig i en kvalitativ studie er et omdiskutert tema. Det nærmeste man har kommet et svar er at utvalgsstørrelse bør avhenge av omfanget av studien

og hvor mange sammenlikninger mellom ulike grupper som skal gjennomføres (Bryman, 2016). Kriteriene for rekrutteringen i denne oppgaven var at informantene skulle være ansatt i en av tjenestene og ha hatt noen form for kontakt med den andre tjenesten. Dette resulterte i at utvalget ble bestående av informanter med varierende erfaring. Under følger en oversikt over informantenes fartstid i tjenestene.

Tabell 3. Informanter organisert etter års erfaring i tjenesten

	Erfaring i tjenesten		Erfaring i tjenesten
PPT informant 1	4 måneder	Barneverntjenesten informant 1	5 år
PPT informant 2	2 år	Barneverntjenesten informant 2	6 år
PPT informant 3	4.5 år	Barneverntjenesten informant 3	7 år
PPT informant 4	5 år	Barneverntjenesten informant 4	8 år
PPT informant 5	6 år		
PPT informant 6	7 år		
PPT informant 7	10 år		
PPT informant 8 (seksjonsleder)	17år		

3.5 Det kvalitative intervjuet

I tråd med en fenomenologisk tilnærming ble kvalitativt forskningsintervju valgt som metode for datainnsamling. Det kvalitative forskningsintervjuet er en metode for å forstå verden sett fra intervjupersonens side. Kvale og Brinkmann understreker at intervjupersonen er delaktig i intervjuet gjennom å skape mening og forståelse om et bestemt emne (Kvale & Brinkmann, 2015). I denne delen beskrives gjennomføringen av intervjuene. Intervjuene i denne oppgaven ble strukturert som semistrukturerte intervjuer. Noen ble gjennomført i grupper og andre som åpne individuelle intervjuer. Videre beskrives bakgrunnen for disse valgene.

3.5.1 Gjennomføring av intervjuene

Seks av åtte intervjuer ble gjennomført elektronisk, via Teams, mens to ble gjennomført ved fysisk tilstedeværelse. Det var to grunner til at noen av intervjuene ble gjennomført elektronisk. Den ene var at intervjuene ble gjennomført i flere kommuner. Å ha intervjuene via Teams sparte dermed tid og reisekostnader. Den andre grunnen var at intervjuene ble

gjennomført i desember 2021 og januar 2022. Dette var en tid med høye smittetall og koronarestriksjoner. For å ta hensyn til smittevern i den mest kritiske perioden var det derfor nødvendig å unngå å møtes fysisk.

At intervjuene ble gjennomført digitalt kan ha hatt konsekvenser for resultatene. Digitale intervjuer har vært funnet å vanskeliggjøre forholdet mellom intervjuer og informant (Bryman, 2016; Jacobsen, 2005). Dette kan komme av at man i et fysisk intervju kan posisjonere seg slik at intervjuobjektet ikke må holde øyekontakt gjennom hele intervjuet. Dermed kan de hvile øynene på andre steder i rommet, noe som kan bidra til at de kan snakke friere. Dette er en utfordring ved bruk av Teams da ansiktet dekker store deler av skjermen. Det ble ikke funnet noe konkret i resultatene som tydet på at gjennomføringen digitalt hadde hatt en stor effekt på funnene. Potensielt følsomme temaer, for eksempel bekymringsmelding, ble diskutert fritt.

3.5.2 Semistrukturerte intervjuer

Intervjuer kan ha ulike grader av åpenhet. De kan være en samtale uten noen form for begrensning eller det kan være forutbestemte spørsmål informantene skal svare på (Jacobsen, 2005). Intervjuene i denne studien ble organisert som semistrukturerte intervjuer. Det semistrukturerte intervjuet innebærer at intervjueren har en intervjuguide med en rekke spørsmål som er utarbeidet på forhånd. Det er også mulighet for å variere rekkefølgen av spørsmålene eller gå bort fra intervjuguiden. I tillegg er de åpne for å stille spontane oppfølgingsspørsmål når det dukker opp noe utenfor intervjuguiden som er relevant (Bryman, 2016). En slik strukturering var hensiktsmessig her da det var noen konkrete forskningsspørsmål som det var ønsket et svar på. Samtidig var åpenheten i semistrukturerte intervjuer nyttig for å fange opp nye perspektiver.

3.5.3 Gruppeintervju

Tre av fire intervjuer i PPT ble gjennomført som gruppeintervjuer. Sett fra et kosteffektperspektiv tillater gruppeintervjuer å intervjuer flest mulig informanter på kortest mulig tid. Som nevnt var det et poeng å samle mange informanter fra PPT. Valget av gruppeintervju ble derfor gjort blant annet med tanke på å skaffe nok informanter i PPT.

Valget av gruppeintervju ble likevel ikke gjort bare for å intervjuer flest mulig informanter på tiden som var til rådighet. Hensikten var å skape diskusjon mellom informantene og dermed

kunne danne et mer nyansert bilde av hvordan tjenesten arbeider og samarbeider i saker der det er mistanke om eller avdekket vold. Intervjuene gjennomført her kan derfor på mange måter minne om et fokusgruppeintervju. I fokusgruppeintervjuer søker man å utløse nye perspektiver ved å skape interaksjon mellom informantene (Bryman, 2016). Denne typen intervju egner seg godt til eksplorerende studier, som denne, da den livlige og kollektive ordvekslingen kan bringe frem spontant ekspressive og emosjonelle synspunkter (Kvale & Brinkmann, 2015).

Det oppsto spontane interaksjoner og diskusjoner i alle gruppeintervjuene. Intervjuene kan likevel ikke karakteriseres som rene fokusgruppeintervjuer. Årsaken til dette er at man i fokusgruppeintervjuer i større grad ønsker å undersøke og å spille på kontraster enn det som ble gjort i denne studien. I tillegg består fokusgruppeintervjuer som regel av seks til ti informanter (Chrzanowska, 2002). Intervjuene her ble organisert i grupper på to og tre informanter.

Antall informanter per intervju ble begrenset til to til tre informanter for å sikre at alle skulle kunne dele sine synspunkter. Informantene i PPT var alt fra nyutdanna til ledere. For at de skulle snakke mest mulig fritt organiserte jeg intervjuene slik at de med noenlunde lik fartstid i tjenesten ble intervjuet sammen. Dette var for å unngå for eksempel at informantene med mindre erfaring ikke fikk kommet til med deres synspunkter eller å risikere at informantene begrenset sine utsagn fordi de var i nærheten av sin leder.

Den andre årsaken til å ha få informanter i hver gruppe var at flesteparten av intervjuene foregikk på Teams. Når intervjuene foregår på skjerm gjør dette det vanskeligere for informantene å avbryte hverandre og å snakke i munnen på hverandre. Dette er blant annet fordi man ikke har mulighet til å lese hverandres kroppsspråk på samme måte. Det fører til at deltakerne snakker mer en og en. For å få til at informantene kunne ha en spontan interaksjon i dette formatet og at alle skulle få mulighet til å snakke, og ikke sitte og vente på sin tur, var det enklere å ha færre informanter å forholde seg til.

3.5.4 Åpent individuelt intervju

Et av intervjuene i PPT og alle intervjuene i barneverntjenesten ble gjennomført som en-til-en intervjuer. En-til-en-intervjuene ble gjennomført som åpne individuelle intervjuer. Jacobsen (2005) definerer åpne individuelle intervjuer som at intervjuer og informant prater sammen

som i en vanlig dialog. Data som samles inn er i form av ord, setninger og fortellinger. Det legges inn svært få begrensninger på hva respondenten kan si. Resultatet blir lydopptak som skal analyseres (Jacobsen, 2005).

Fordelen med individuelle intervjuer er at man får gått i dybden på hver informants synspunkt. Det gir rom for at personen kan greie ut om sin forståelse og tolkning av et fenomen uten avbrytelser (Jacobsen, 2005). I denne studien var det spesielt interessant da målet var å gjøre en induktiv undersøkelse av et nokså utforsket tema.

Individuelle intervjuer gir også rom til å følge opp på informantens initiativ. Dette får man også i gruppeintervjuer, men i individuelle intervjuer står man ikke i fare for å begrense den spontane interaksjonen i gruppa. Hver av informantene fikk derfor mer tid til å dele sine perspektiver og samtalen ble i større grad styrt av deres interesser enn i gruppeintervjuene.

I denne studien ble de individuelle intervjuene i barneverntjenesten gjennomført etter gruppeintervjuene med PPT. Dette ga rom for å følge opp på flere av temaene som var blitt introdusert i gruppeintervjuene. Dermed kunne informantene fra barneverntjenesten utdype, bekrefte og avkrefte utsagn fra PPT.

3.6 Databehandling og etiske betraktninger

Ved prosjektstart ble prosjektet meldt inn til Norsk senter for forskningsdata (NSD), som er et nasjonalt arkiv som leverer personverntjenester til UiO. Her ble personvernet i prosjektet vurdert og godkjent i oktober 2021 (se vedlegg 5).

I godkjenningen fra NSD ble det understreket at det var viktig å være oppmerksom på at informantene har taushetsplikt. For å sørge for at intervjuene ikke handlet om taushetsbelagte temaer ble det presisert i starten av intervjuene at navn og identifiserende bakgrunnsopplysninger måtte utelates.

Det ble også satt av tid til å sikre at alle informantene hadde underskrevet og forstått samtykkeskjemaet og til å besvare eventuelle spørsmål knyttet til dette. Samtykkeskjemaet ble utviklet ved hjelp av NSDs mal for informasjonsskriv (se vedlegg 3). Dette ble gjort å sikre informert samtykke, som betyr at deltakerne er informert om forskningens formål, hvordan

informasjonen skal brukes og behandles og hvem som har tilgang til datamaterialet (Kvale & Brinkmann, 2015).

Fra intervjuene som ble gjennomført fysisk ble samtykkeskjemaene samlet inn og senere oppbevart i en låst skuff. Informantene som deltok på Teams sendte samtykkeskjemaene på mail. Filene ble deretter overført på en kryptert minnepinne som ble oppbevart i samme skuff som papirsamtykkene. Deretter ble mailene slettet.

Intervjuene ble tatt opp ved hjelp av diktafonappen og lagret i nettskjema. Lydfilene kan oppbevares i nettskjema ut desember 2022 (se godkjenning fra NSD, vedlegg 5). De ble så lastet opp i transkriberingsprogrammet *Transcribe*. Her ble intervjuene transkribert manuelt, og personopplysninger som navn og stedsnavn som kunne identifisere informanten ble anonymisert. Anonymitet er nødvendig for å ivareta informantene og for å drive god etisk forskningspraksis. Dette hadde imidlertid en effekt på hvilke analyser som lot seg gjennomføre. Både PP-tjenester og barneverntjenester er ulikt organisert i ulike kommuner Norge (Hesselberg & Tetzchner, 2016). Det kunne derfor ha vært interessant å vite i hvilke kommuner intervjuene ble gjort, for å diskutere om organiseringene har en påvirkning på samarbeidet. En slik analyse kunne ikke inkluderes i denne oppgaven fordi det var nødvendig å sikre at informantene ikke kan identifiseres.

Etter anonymiseringen ble de transkriberte intervjuene opp i Nvivo for analyse.

3.7 Refleksiv tematisk analyse

Det ble brukt såkalt refleksiv tematisk analyse (heretter kalt «tematisk analyse») basert på Braun og Clarkes rammeverk for tematisk analyse hvor de introduserer seks faser av tematisk analyse (Braun & Clarke, 2006). Det er nødvendig å bemerke at selv om prosessen blir presentert i faser er ikke analyse nødvendigvis en lineær prosess hvor man beveger seg fra en fase til den neste. Fasene ble gjennomført og gjentatt flere ganger. Det var for eksempel nødvendig å gjennomgå kodene og å lese gjennom datamaterialet flere ganger etter temaene var identifisert. I denne delen presenteres analyseprosessen gjennom Braun og Clarkes (2006) seks faser. Til slutt diskuteres metodiske valg knyttet til refleksivitet.

3.7.1 Analysen steg for steg

Fase 1: Gjøre seg kjent med data. Det første steget i tematisk analyse er å gjøre seg kjent med datamaterialet (Braun & Clarke, 2006). Dette ble gjort ved først å transkribere intervjuene manuelt. Transkriberingen blir av noen omtalt som en nøkkelfase i analysen, fordi det er her man får en oversikt over datamaterialet og danner idéer til koder og temaer (Bryman, 2016).

For å sikre at transkripsjonene var reliable ble det informantene sa transkribert ordrett. Kvale og Brinkmann definerer reliabilitet i forbindelse med transkribering som at transkripsjonene er så like lydopptakene som mulig og dersom ulike personer hadde transkribert det samme lydopptaket ville transkripsjonene sett noenlunde like ut (Kvale & Brinkmann, 2015).

Kommunerende lyder, som ble sett på som relevante for innholdet i informantens utsagn, ble inkludert. Pauser ble markert med: ... og latter ble markert med: [latter]. Sukk og liknende lyder ble utelatt da de ikke var relevante for innholdet. Transkriberingsprogrammet *Transcribe Wreally* ble brukt for å sikre nøyaktighet i transkripsjonene. Programmet har funksjonen *auto loop* som gjør at deler av intervjuet spilles flere ganger, i tillegg til at man kan justere tempo på lydopptakene.

Gjennom transkriberingen ble det dannet et overblikk over datamaterialet og skrevet ned umiddelbare idéer til koder. Deretter ble transkripsjonene lest gjennom flere ganger for å bli kjent med hele datamaterialet.

Fase 2: Generere koder. I den andre fasen ble idéene til kodene fra Fase 1 gjennomgått og flere koder ble generert. Koder identifiserer et trekk eller egenskap ved datamaterialet som er av interesse for studien. Det er de mest grunnleggende segmenter i rådata som er meningsfulle for fenomenet man studerer (Braun & Clarke, 2006).

I denne oppgaven ble det brukt en induktiv tilnærming til generering av koder. Tematisk analyse kan være både induktiv og deduktiv. En deduktiv tilnærming vil si at man har en del forutbestemte kategorier man ønsker å finne i datamaterialet. I en induktiv tilnærming skal kodene og temaene bestemmes fra datamaterialet. Man skal forsøke å fri seg fra det man ønsker å finne og heller undersøke hva datamaterialet inneholder (Braun et al., 2019). For å sikre en induktiv tilnærming ble kodene generert uavhengig av forskningsspørsmålene. Hele datamaterialet ble gjennomgått og nesten alle tekstsegmentene ble oppsummert med ord eller

fraser. Noen deler av teksten ble oppsummert i flere koder. Fase 2 resulterte derfor i en liste med svært mange koder som deretter ble komprimert og revidert. Koder som beskrev det samme ble slått sammen og koder som ble vurdert som uinteressante ble fjernet.

Fase 3: Finne temaer. I den tredje fasen ble listen med kodene organisert i ulike temaer. Et tema er et mønster i datamaterialet som viser til noe viktig eller interessant i relasjon til forskningsspørsmålene (Braun & Clarke, 2006). Når man skal finne temaer kan man risikere at man benytter intervju spørsmålene som grunnlag for de endelige temaene og at man dermed kun oppsummerer datamaterialet (Clarke & Braun, 2013). Dette begrenser analysen og er mer i tråd med en deduktiv tilnærming. For å unngå dette ble organiseringen i temaer basert på kodene som gikk igjen og det informantene var mest opptatte av. For å få en ide av dette ble ordsky-funksjonen i Nvivo brukt. Det ble også brukt tankekart som visuell støtte for finne mønstre i kodene.

Fase 4: Gjennomgå temaene. Fjerde fase besto av å gjennomgå temaene for å modifisere og utvikle dem. Det ble sørget for at temaene og undertemaene hang sammen. Det ble også vurdert om temaene skilte seg fra hverandre og de som ikke gjorde det ble komprimert. I tillegg skal man i denne fasen sikre seg at temaene underbygges av tilstrekkelig med data (Braun & Clarke, 2006). For å sikre dette ble temaene skrevet inn i Excel og alle tekstsegmentene som underbygget temaet ble skrevet inn under hvert av temaene. De temaene som ikke ble underbygget av tilstrekkelig data ble forkastet. Til slutt ble hele datamaterialet gjennomgått på nytt for å undersøke om temaene representerte datamaterialet på en god måte og for å undersøke om det var flere deler av datamaterialet som passet inn i temaene (Braun & Clarke, 2006). I denne delen av analysen ble det med andre ord brukt en deduktiv tilnærming for å undersøke om mer av datamaterialet var relevant for temaene.

Fase 5: Navngi temaene. Fase 5 går ut på å definere og avgrense temaene (Braun & Clarke, 2006). Hovedessensen i temaene ble definert og det ble undersøkt hvilke aspekter ved data som var fanget opp. Denne delen av analysen gikk også ut på å klargjøre hva temaene fortalte og hvordan de var relatert til forskningsspørsmålene. Det ble også valgt ut spesielt interessante sitater som kunne brukes i Fase 6.

Fase 6: Rapportere funn. Den siste fasen går ut på å rapportere funnene, inkludert sitater for å underbygge valget av temaene. Sitatene er skrevet mest mulig likt det som ble

sagt i intervjuene for å sørge for at informantenes budskap er ivaretatt. I noen tilfeller var det likevel nødvendig å korte ned noen av sitatene. Dette ble gjort ved å fjerne fyllord som «liksom» og «på en måte» hvis de ble nevnt mer enn en gang. Det var også nødvendig å utelate stedsnavn og navn på personer for å bevare informantenes anonymitet.

Informantene er nummerert slik at det skal være mulig å skille dem fra hverandre. De er nummerert fra en til åtte i PPT og en til fire i barneverntjenesten. En oversikt over hvor lenge hver av informantene har jobbet i tjenesten finnes i Tabell 3 (kapittel 3.4.2). De er også merket med «PPT» eller «barneverntjenesten» slik at det skal være enkelt å holde oversikt over hvilken tjeneste de tilhører. Andre egenskaper ved informantene er ikke spesifisert da de i denne oppgaven har en viktigere funksjon som representant for sin tjeneste heller enn som enkeltpersoner.

3.7.2 Refleksivitet

I en artikkel fra 2019 hvor Braun og kollegaer tar for seg hvordan tematisk analyse har utviklet seg siden Braun og Clarkes systematisering av metoden i 2006, kaller de tematisk analyse for refleksiv tematisk analyse. Dette er for å understreke forskerens rolle i identifiseringen av temaer. Forskeren er ikke kun en passiv observatør av datamaterialet, men en aktiv deltaker i å skape mening (Braun et al., 2019). Hvordan man legger vekt på refleksivitet varierer mellom ulike metodiske tilnærminger og studier. I tillegg finnes det ulike former for refleksivitet. Personlig refleksivitet inkluderer personlige egenskaper, verdier, politisk ståsted også videre. Det finnes også epistemologisk refleksivitet som innbefatter forskerens epistemologiske utgangspunkt. Det er ikke alle egenskaper ved forskeren som er interessante å rapportere. De som er relevante er de som påvirker gjennomføringen av analysen (Willig, 2013). I denne oppgaven er det nødvendig å være oppmerksom på at den skrives fra et pedagogisk-psykologisk utgangspunkt samt at det brukes en fenomenologisk tilnærming.

3.8 Kvalitet ved studien

Hvilke begreper som skal brukes for å vurdere kvaliteten i kvalitativ forskning er et omdiskutert tema (Bryman, 2016). I denne oppgaven brukes de tradisjonelle begrepene: *validitet* og *reliabilitet*. I tillegg diskuteres det Thagaard (2009) referer til som *overførbarhet*. Til slutt presenteres noen bemerkninger og begrensninger ved studien.

3.8.1 Validitet

Validitet referer til hvorvidt forskningen undersøker det den er ment å undersøke. I denne studien ønsket jeg å undersøke hvordan PPT og barneverntjenesten samarbeider, med vekt på saker der det er mistanke om eller avdekket vold. Dette gjøres ved å besvare følgende forskningsspørsmål:

1. Hvordan er PPT og barneverntjenesten i kontakt med hverandre?
2. I hvilken grad samarbeider PPT og barneverntjenesten?
3. Hva er grunnen til at PPT står for så liten andel av bekymringsmeldingene som sendes til barneverntjenesten?

Hvorvidt oppgaven har høy validitet bestemmes av om metoden valgt for å undersøke disse spørsmålene produserer svar på det de spør om. Kvale og Brinkmann understreker at for å sikre validitet må dette gjennomsyre hele forskningsprosessen. Det dreier seg ikke bare om å sikre valideringen av produktet, altså konklusjonen, men også å sørge for validering i alle fasene i forskningsprosessen (Kvale & Brinkmann, 2015).

For å sikre oppgavens validitet har jeg tatt utgangspunkt i Kvale og Brinkmanns (2015) tre tilnærminger for validering. Disse er å kontrollere, stille spørsmål og å teoretisere.

Å kontrollere refererer til å undersøke feilkilder i resultatene. Det betyr i korte trekk å undersøke om informasjonen man har innhentet er riktig ved å forsøke å falsifisere funnene. Dersom funnene består etter denne prosessen har studien høy validitet. Dette kan gjøres på ulike måter. Flere har trukket fram at det ikke finnes et sett riktige, ufeilbarlige metoder for å gjøre dette, men at man må tilpasse seg studien (Kvale & Brinkmann, 2015). I denne oppgaven har jeg forsøkt å falsifisere funnene ved å spille rollen som djevelens advokat overfor mine egne funn. Dette betyr å komme med kritiske spørsmål og innvendinger så sant det er mulig. Ved å gjennomgående i prosessen spørre meg selv hva som kunne gjøre funnene invalide bidro det til et kritisk blikk på prosessen. På denne måten ønsket jeg å luke ut potensielt invalide funn.

Kvale og Brinkmanns (2015) andre tilnærming til validering er å stille spørsmål. I motsetning til å kontrollere, hvor man forsøker å finne ut om informasjonen er riktig, ønsker man her å

stille spørsmål ved hva slags type informasjon man får. Denne tilnærmingen til validering var spesielt viktig i denne oppgaven. Årsaken til dette er at informantene ikke bare ble intervjuet som enkeltpersoner, men også representanter for de to tjenestene. Det var derfor nødvendig å være oppmerksom på om informasjonen som ble formidlet kun var opplevelsen til den enkelte informant eller om det var en felles diskurs i tjenesten. Denne typen vurderinger ble gjort gjennom hele prosessen for å sikre at funnene var gyldige. Dette var også nødvendig med tanke på den fenomenologiske tilnærmingen i oppgaven. Jeg var spesielt opptatt av å undersøke ansattes opplevelser av samarbeid. Det var nødvendig å være oppmerksom på informantene gjenga innlærte rutiner for samarbeid eller om det var deres egne opplevelser de formidlet. Bevissthet rundt hva slags type kunnskap som ble samlet inn gjorde det også mulig å diskutere hvilke oppfatninger som lå til grunn for informantenes utsagn.

Den siste tilnærmingen til validering er å teoretisere. Det er nødvendig å ha en teoretisk forståelse av fenomenet for å sikre at man undersøker det man skal undersøke (Kvale & Brinkmann, 2015). For å sikre dette har jeg gjennom hele prosjektet sørget for å forankre alle beslutninger i eksisterende teori og forskning. Dette gjelder for alle delene av forskningsprosessen. Valg av problemstilling og forskningsspørsmål bygger på eksisterende forskning på samarbeid mellom tjenestene. Teori og forskning gjennomsyrrer også de metodiske valgene gjort under datainnsamlingen. Som beskrevet tidligere i dette kapitlet bygger for eksempel spørsmålene i intervjuguiden på samarbeidslitteratur. Et annet eksempel er at struktureringen av intervjuene er bestemt på bakgrunn av forskning om hvilken type informasjon semistrukturerte intervjuer produserer. I analysen ble det brukt en induktiv tilnærming til koding og identifisering av temaer. Det betyr at målet var å fri seg fra eksisterende teori og forskning. Teoretisering spilte imidlertid en viktig rolle også i analysen. For det første bygger valget av analysestrategi på Braun og Clarkes (2006) rammeverk for tematisk analyse. I tillegg blir funnene diskutert i relasjon til eksisterende teori og forskning i diskusjonskapitlet.

3.8.2 Reliabilitet

Reliabilitet handler om forskningsresultatets konsistens og troverdighet. I intervjusammenheng betyr det å sikre at informanten ikke ville endret sitt svar i et intervju med en annen forsker (Kvale & Brinkmann, 2015).

For å bevare konsistens mellom intervjuene forsøkte jeg å gi like betingelser til alle informantene. Ingen ble tilsendt spørsmål på forhånd og det ble brukt den samme intervjuguiden for alle informantene i samme tjeneste. Spørsmålene i intervjuene ble formulert for å være minst mulig ledende slik at informantene skulle stå fritt til å formidle det de ble opptatte av. I de tilfellene der jeg ønsket å undersøke hva informantene tenkte om utsagn fra et annet intervju ble spørsmål om dette stilt til slutt slik at informantene ikke ble ledet av hverandre.

Reliabilitet blir ofte sett i sammenheng med objektivitet (Kvale & Brinkmann, 2015). Man kan diskutere hvorvidt objektivitetsbegrepet er forenelig med refleksiv tematisk analyse da forskerens rolle i fortolkningen er en viktig del av metoden (Braun et al., 2019). I stedet for at forskningen søker å være objektiv er det heller viktig å rapportere hvilke faktorer som kan ha hatt en påvirkning på utforskningen fortolkningen av resultatene. I denne oppgaven beskriver jeg noen slike faktorer i delen som omhandler refleksivitet.

3.8.3 Overførbarhet

Når man vurderer kvaliteten av forskning trekkes det ofte hvorvidt funnene kan generaliseres. Generalisering kalles ofte ytre validitet og er knyttet mot validitet og reliabilitet da det er et mål på hvorvidt resultatene kan overføres til andre kontekster (Bryman, 2016).

Generaliserbarhet i kvalitativ forskning er omdiskutert. Thagaard (2009) bruker begrepet *overførbarhet* heller enn generalisering. Dette referer til hvorvidt forståelsen som utvikles innenfor rammen av et enkelt prosjekt også kan være relevant i andre situasjoner (Thagaard, 2009).

Denne studien er begrenset til PPT og barneverntjenesten og utført i en norsk kontekst. Dette er utgangspunktet for studien og overførbarheten til funnene utover disse tjenestene og et norsk hjelpeapparat er derfor begrenset. Overførbarhet i denne studien er mer relevant med tanke på om funnene kan overføres til andre PP-tjenester og barneverntjenester enn de som deltok i datainnsamlingen. For å sikre overførbarhetene til tjenester andre steder enn i de kommunene der intervjuene ble utført, ble det gjort en konstant vurdering av hvorvidt rammene informantene beskrev var generelle eller spesielle for deres kommune. Funnene som er presentert i resultatdelen er vurdert å være overførbare til andre tjenester.

3.8.4 Begrensninger ved studien

Det er noen begrensninger ved denne studien, som er nødvendige å trekke frem.

En begrensning er at en noe av litteraturen som brukes i oppgaven baserer seg på studier gjennomført utenfor Norge. En potensiell fallgrube ved å bruke internasjonal litteratur for å beskrive norske forhold er at hjelpeapparatet er strukturert ulikt i ulike land. Dersom man studerer hjelpeapparatet i England, slik som i Atkinson og kollegaers (2005) studie av tverrinstitusjonelt samarbeid, må man ta høyde for at dette ikke kan generaliseres til hjelpeapparatet i Norge. For å ta høyde for dette brukes funnene fra den internasjonale forskningen som er fokusert på sosiale og psykologiske faktorer som påvirker samarbeid og som ikke er tilegnet et bestemt hjelpeapparat. Det er derfor nærliggende å tro at funnene kan generaliseres til norske forhold. I tillegg er det brukt norsk litteratur som inkluderer flere av de samme funnene som i den internasjonale forskningen.

Den andre begrensningen ved denne studien er at det kun er ansatte i PPT og barneverntjenesten som er intervjuet og ikke brukerne av tjenestene. Brukernes perspektiv blir ofte utelatt i studier som retter seg mot å forbedre hjelpeapparatet. Dette har møtt kritikk og det har over flere år blitt et økende fokus på brukermedvirkning. Barnevernet blir ofte trukket fram som en instans med et behov for økt brukermedvirkning. Organisasjoner som Forandringsfabrikken har for eksempel understreket viktigheten av å inkludere barnas perspektiver ettersom de har viktig kunnskap om systemene de er en del av (Forandringsfabrikken kunnskapssenter, 2020). Måten Forandringsfabrikken bruker barnas perspektiver på er omdiskutert. Dette gjelder også for andre brukerorganisasjoner hvor publikasjoner for eksempel ikke redegjør for hvordan datainnsamlingen er gjennomført (Kojan et al., 2020). Det er imidlertid relativt stor enighet om behovet for å løfte fram brukernes stemme.

Som beskrevet i starten av dette kapittelet er det kun opplevelsene til de ansatte som er fokus i denne studien. Fokus på opplevelsene til ansatte er i tråd med en fenomenologisk tilnærming hvor man ønsker å beskrive verden slik den oppleves av informantene (Kvale & Brinkmann, 2015). Man får imidlertid ikke et bilde av verden slik den oppleves av brukerne. Videre i oppgaven blir for eksempel de ansattes relasjon med foreldrene adressert. Relasjonen slik den oppleves av de ansatte er interessant med tanke på hvordan tjenesten jobber. Det er likevel nødvendig å ta høyde for at foreldres synspunkt ikke er inkludert og at de kan ha en annen

opplevelse av relasjonen enn de som jobber i tjenestene.

4. Resultater

I dette kapittelet presenteres resultatene av analysen. I analysen ble det identifisert tre temaer. Et tema er et mønster i datamaterialet som angår noe viktig eller interessant i relasjon til forskningsspørsmålene (Braun & Clarke, 2006). Temaene som presenteres her sammenstiller viktig informasjon for å besvare forskningsspørsmålene. De reflekterer også hva informantene ble opptatte av i intervjuene. Dette kapittelet er en presentasjon av de tre temaene: former for kontakt, omfang av samarbeid og PPTs forutsetninger for å oppdage vold. Hvordan disse kan bidra til å besvare forskningsspørsmålene og problemstillingen presenteres i diskusjonsdelen (kapittel 5).

4.1 Former for kontakt

Alle informantene kom med eksempler på former for kontakt mellom tjenestene. Med former for kontakt menes her de ulike plattformene hvor de ansatte i tjenestene møtes. At ansatte i tjenesten er i kontakt er interessant med tanke på problemstillingen, som er hvordan PPT og barneverntjenesten samarbeider, med vekt på saker der det er mistanke om eller avdekket vold. Årsaken til at det er relevant for problemstillingen er at kontakten legger grunnlaget for et samarbeid. Det er på plattformene der ansatte i tjenestene møtes at et eventuelt samarbeid foregår eller kan settes i gang. Informantene trakk fram fire eksempler, hvorav noen ble beskrevet som mer vanlige enn andre. Telefonsamtaler, møter, bekymringsmelding ble nevnt i alle intervjuene. I tillegg ble det i flere av intervjuene nevnt eksempler på indirekte kontakt mellom tjenestene.

4.1.1 Telefonsamtaler

Telefonsamtaler mellom ansatte i tjeneste ble trukket fram i alle intervjuene. I begge tjenestene ble det rapportert at de både hadde initiert og mottatt telefoner fra ansatte i den andre tjenesten. Innholdet i disse samtalene gikk ut på å etterspørre informasjon om enkeltsaker, etterspørre informasjon om prosedyrer og å drøfte enkeltsaker.

Etterspørre informasjon om enkeltsaker. Ansatte i begge tjenester rapporterte å ha tatt en telefon for å skaffe informasjon om enkeltsaker. Dette var for å bedre kunne utføre sine arbeidsoppgaver ved å skaffe informasjon om barnet fra den andre tjenesten. PPT etterspurte informasjon om barnets livserfaringer for å kunne utføre best mulige utredninger. Informanter fra barneverntjenesten fortalte også om å ha ringt for å få informasjon om barnets

livssituasjon, men da spesielt med tanke på fungering i skole og barnehage. I tillegg framkom det at barneverntjenesten hadde bedt om PPTs faglige vurderinger i enkeltsaker. Dette var for å kunne tilrettelegge for tiltak.

Det er ikke så veldig lenge siden jeg hadde en sånn sak nå og da ringte hun fra barnevernet meg og bare spurte hva jeg hadde eller bare spurte om å få se på sakkyndig vurdering og sånt, så hun fikk den tilsendt. Fordi at hun også skulle veilede mor og barnehagen og det var fint å vite hva PPT hadde anbefalt (PPT informant 6).

Hvor fornøyde informantene var med informasjonsutvekslingene varierte. I sakene der barneverntjenesten ringte PPT for å be om informasjon fortalte informantene i barneverntjenesten at dette ofte var effektive utvekslinger der PPT raskt sendte den informasjonen barneverntjenesten hadde behov for. Informantene i PPT var ikke like positive til utvekslingene. Flere fortalte at telefonsamtalene ofte var preget av enveiskommunikasjon. De ansatte i PPT beskrev at de ga informasjon til barneverntjenesten, men fikk lite tilbake. En ansatt i PPT forklarte at hun på grunn av dette ikke så det som like aktuelt å ta kontakt med barneverntjenesten som med andre instanser.

Det jo noe med at til BUP eller habiliteringen, så tar man jo en telefon liksom, mens det er ikke så naturlig å liksom plukke opp telefonen og spørre barnevernet hva de holder på med på en måte (PPT informant 6).

I barneverntjenesten beskrev de at det var mange tilfeller der de ansatte i barneverntjenesten vurderte informasjon som viktig for PPT, men hvor de ikke kunne videreformidle den ettersom foreldrene ikke hadde gitt samtykke til dette. En ansatt beskrev at det ofte var en utfordring der den ene forelderens var opptatt av å bevege seg videre fra tidligere voldshendelser. Hun fortalte om en sak der en mor hadde forlatt partneren som utsatte både henne og barnet for vold. Barnet hadde senere utviklet vansker i flere fag på skolen. Denne moren ville ikke dele informasjon om volden med PPT fordi hun ikke ønsket å dvele ved tidligere hendelser.

Der mener jo vi at det kan handle om at ungen har reaksjoner på det man har opplevd tidligere. Der tenkte jo vi at det var relevant å informere, men da var mor veldig sånn

tydelig på at hun ville ikke at hennes historikk skal bli sagt videre for nå hadde hun begynt på nytt. Og da har ikke vi lov (barneverntjenesten informant 1).

Informanten beskrev denne situasjonen som krevende. Hun understreket at uten et samtykke var det ingenting hun kunne gjøre for å formidle barnets tidligere erfaringer til PPT.

Etterspørre informasjon om prosedyrer. I noen tilfeller hadde ansatte i barneverntjenesten tatt kontakt med PPT for å få informasjon om strukturelle forhold. En informant i PPT beskrev at barneverntjenesten ofte på vegne av foresatte kunne ringe for å forhøre seg om prosedyrer knyttet til utsatt skolestart eller søknad til spesialskoler. Informanten opplevde disse interaksjonen som positive.

At faktisk barnevernet ringer og rådfører seg med meg, det liker jeg godt for jeg tror vi har en respekt for barnevernet og deres vurderinger. Og at de går litt fram og tilbake er veldig fint (PPT informant 5).

I likhet med telefonsamtalene om enkeltsaker, ble det også her beskrevet at informasjonen oftest gikk fra PPT til barneverntjenesten og ikke motsatt. Det framkom ingen eksempler på at ansatte i PPT hadde bedt barneverntjenesten om informasjon om prosedyrer.

Drøfting av enkeltsaker. Informanter i begge tjenester uttalte at de hadde tatt en telefon for å drøfte saker. Drøftingen dreide seg oftest om hvorvidt en sak kunne være relevant for den andre tjenesten. For PPT betydde dette å forhøre seg med barneverntjenesten om hvorvidt det var aktuelt å melde bekymring om et barns omsorgssituasjon eller atferd. I disse tilfellene var drøftingen anonym. Ansatte i barneverntjenesten ringte for å drøfte om barnets atferd eller vansker gjorde det aktuelt med en henvisning til PPT. Dette skjedde ofte i forbindelse med at ansatte i barneverntjenesten vurderte å be skolen om å sende en henvisning.

Det var en periode hvor jeg var ny da vi ikke kunne henvise til PPT. Da var det skolen som kunne gjøre det, så da ringte jo vi for å drøfte med PP-tjenesten sånn i forhold til hva de tenker om saken da (barneverntjenesten informant 1).

Informanter i både PPT og barneverntjenesten beskrev disse interaksjonene som positive opplevelser.

4.1.2 Møter

I likhet med telefonsamtaler ble også møter trukket fram i alle intervjuene som eksempel på kontakt informantene hadde hatt erfaring med. Det ble beskrevet eksempler på møtevirksomhet om enkeltsaker, konsultasjonsteam og møter på et overordnet nivå.

Møter om enkeltsaker. Møter om enkeltsaker ble trukket fram i alle intervjuene, men omtalt under forskjellige navn. Informantene i PPT brukte det generelle begrepet *møter* og i noen tilfeller *samarbeidsmøter*. Informantene i barneverntjenesten brukte også begrepet *samarbeidsmøter*, men også *ansvarsgruppemøter* og *skolemøter*.

Det var informantene i barneverntjenesten som i størst grad trakk fram møter som eksempler på kontakt. Det framkom også at det oftest var barneverntjenesten som arrangerte og ledet møtene.

Jeg synes det er kjempeviktig med ansvarsgruppemøte og så blir det jo veldig ofte at det er barneverntjenesten som holder i tråden (barneverntjenesten informant 2).

Ettersom det var barneverntjenesten som oftest inviterte til møter var det også disse som bestemte hvordan møtene skulle organiseres og hvem som skulle delta. En ansatt i barneverntjenesten var for eksempel opptatt av foreldrene skulle inkluderes i møtene med PPT.

Veldig ofte så prøver jeg å ha med foreldrene på ansvarsgruppemøter hvis det lar seg gjøre. Det synes jeg er veldig fint. Og jeg og informerer selvfølgelig også foreldre helst da i forkant at jeg samarbeider tett med PPT og forklarer hvorfor da, så ikke det er informasjon som går over hodet på dem (barneverntjenesten informant 2).

Konsultasjonsteam. Konsultasjonsteam ble nevnt i flere av intervjuene, både i PPT og barneverntjenesten. Konsultasjonsteam er et tilbud hvor fagpersoner kan henvende seg ved bekymring for at et barn er utsatt for vold eller overgrep. Det består av en tverrfaglig og tverretattlig gruppe fagpersoner som kan gi råd om hva ulike instanser har ansvar for i slike saker og hvem som kan bistå videre (Prop. 12 S (2016- 2021), s. 26-27). Flere av informantene fra PPT hadde erfaring med å sitte i konsultasjonsteam.

Informanter både i PPT og barneverntjenesten var svært positive til konsultasjonsteamet. De som hadde erfaring fra å delta, beskrev dette som meningsfullt og lærerikt. Når ansatte i PPT ble spurt om deres rolle i konsultasjonsteamet var informantene imidlertid opptatte av å understreke at PPT ikke var den viktigste deltakeren i teamet. Dette er forståelig da PPT ikke har en like konkret rolle med tanke på vold og overgrep, som for eksempel barneverntjenesten. Men det kan også tolkes som at de ansatte i PPT hadde noe dårlig selvtillit på sitt bidrag til konsultasjonsteamet. Bakgrunnen for denne tolkningen er at det spontant ble nevnt flere ganger og i flere sammenhenger at PPT ikke var en sentral deltaker. På spørsmål om hva PPT bidro med trakk denne informanten fra PPT likevel fram områder der de kunne spille en viktig rolle:

Jeg opplever jo på en måte at når man har så mange instanser eller etater inne da, så synes jeg jo også at PP-tjenesten der blir viktig i sammenheng med barnevernet fordi at barnet og eleven tilbringer jo så mye tid i barnehage og i skole. Sånn at primærpersonene deres er jo der, og den vurderingen av barnets behov i barnehage og skole blir jo nesten alltid et litt sånn viktig område og som ... Jeg vet ikke, men jeg tenker at det er ikke uvesentlig selv om PP-tjenesten er ikke de viktigste i konsultasjonsteam (PPT informant 7).

Møter på overordnet nivå. Samarbeidsmøter på et overordnet nivå ble nevnt i noen av intervjuene. I denne typen møter var målet å bli kjent med den andre tjenesten for å legge til rette for et eventuelt samarbeid i fremtidige saker. Dette var ikke noe som skjedde jevnlig. En seksjonsleder i PPT var likevel opptatt av at det var ønskelig å organisere mer av denne typen møter.

Vi ønsker å ha kontakt på overordna nivå. Vi har hatt et samarbeidsmøte hvor jeg har vært inne med leder i den barneverntjenesten og et par fagkonsulenter. Eller vi var flere fra PP-tjenesten. Men det ble med det. Det også var rett før korona. Der har vi fått en forespørsel igjen om vi skal gjenoppta det samarbeidet og det sa vi selvfølgelig veldig ja til. Men det henger der ja (PPT informant 4).

4.1.3 Bekymringsmelding

Flere av informantene trakk fram det å melde bekymring som en form for kontakt mellom tjenestene. Særlig informantene i PPT var opptatte dette. Et av intervju spørsmålene var: Er

dere i kontakt med barneverntjenesten/PPT? Uten at dette var spesifisert i spørsmålet tolket flere av informantene i PPT spørsmålet som hvorvidt de hadde opplevd å melde bekymring eller ikke.

Ja. Det er jo en sak som er pågående og jeg sitter og skal sende meldingen nå. Jeg formulerer den nå. (PPT Informant 2).

Bekymringsmelding ble ikke spontant tatt opp i intervjuene med barneverntjenesten. I slutten av disse intervjuene ble de ansatte i barneverntjenesten spurt om de hadde opplevd å motta bekymringsmelding fra PPT. Kun en av informantene hadde opplevd dette. I dette tilfellet var det snakk om en alvorlig mistanke om seksuelle overgrep.

Men jeg har ikke opplevd-jo det er ett tilfelle hvor PPT har sendt bekymringsmelding til oss. I en sak der de mente at den atferden de så på skolen var så seksualisert at de tenkte at det her må vi på en måte inn og undersøke noe mer. Og der var det også to foreldre, så det barnet hadde vært med den ene forelderen på ferie og kom da tilbake og da merket skolen og PPT at utfordringene hadde blitt-at det hadde blitt mer av det (barneverntjenesten informant 1).

Den samme informanten reflekterte over hvorfor barneverntjenesten ikke mottok flere bekymringer om vold og overgrep fra PPT.

Jeg føler at i visse tilfeller da altså er ikke PPT så raske på ballen. At de ønsker å finne ut av mer for å se om det er noe annet. Ofte sånn at de kanskje går i et utgangspunkt med at det kan være atferdsvansker for eksempel også skal de på en måte avkrefte det før de skal se om det er noe annet (barneverntjenesten Informant 1).

4.1.4 Indirekte kontakt

Det ble nevnt flere eksempler på kontakt der de ansatte ikke var i direkte kontakt med ansatte i den andre tjenesten, men likevel hadde noe med hverandre å gjøre. Flere av de ansatte i PPT fortalte at de hadde støttet barnehager og skoler i å sende bekymringsmelding barneverntjenesten. En ansatt i PPT beskrev det slik:

Barnehagen som jo kjenner barnet best kan ha vært bekymra for omsorgssituasjonen og for at de skal ha vært utsatt for vold eller overgrep, og da har de gjerne kunnet drøfta det med meg i forbindelse med utredning, og så har vi drøfta om de skal melde bekymring eller kanskje de til og med har gjort det. Så i hvert fall liksom par tre ganger, så tror jeg jeg har hatt noen sånne runder i barnehage og der har jeg liksom støtta de i å melde den bekymringa da (PPT Informant 4).

Flere av de ansatte i barneverntjenesten beskrev også en indirekte kontakt med PPT. De fortalte at de i noen tilfeller hadde vurdert at barnet kunne ha behov for spesialpedagogisk hjelp og derfor hadde de bedt skolen om å sende en henvisning til PPT. Flere fortalte også at de deretter hadde støttet foreldrene i henvisningsprosessen.

I noen tilfeller så vet jeg at det er vanskelig for foreldrene å følge opp. Fyller ut de skjemaene ikke sant. Så da må vi være litt med på at da må vi jobbe med struktur hjemme ikke sant. Få ting på plass, få ut de skjemaene, få kartlagt hva de skal for at skolen skal få kartlagt de skal og PPT får gjort det de trenger å gjøre da (barneverntjenesten Informant 4)

4.2 Omfang av samarbeid

Informantene beskrev ulik grad av samarbeid. I denne delen vil jeg presentere henholdsvis barneverntjenestens og PPTs oppfatning av hvor mye tjenestene samarbeider. Disse funnene er spesielt interessante med tanke på forskningsspørsmålet: I hvilken grad samarbeider PPT og barneverntjenesten?

Informantene i barneverntjenesten beskrev at et samarbeid med PPT både var høyst aktuelt og noe som forekom ofte. De ansatte i barneverntjenesten beskrev at barna som hadde erfart vold og overgrep ofte hadde et symptomuttrykk som ville få konsekvenser for deres fungering på skolen. Et samarbeid med PPT var derfor helt nødvendig for å sikre barna oppfølgingen de trengte. Det ble også understreket at dette gjaldt svært mange av barneverntjenestens saker og at det var spesielt aktuelt i de mest alvorlige sakene.

Jeg vil jo nesten tørre å påstå alltid at PPT er inne der hvor kommunen har omsorgen for et barn (barneverntjenesten informant 3).

PPT hadde en ganske annen oppfatning av omfanget av samarbeid. Med unntak av seksjonslederen og PP-rådgiveren med erfaring på over ti år poengterte alle informantene i PPT at samarbeid var noe de opplevde sjeldent. Dette var de svært opptatte av å understreke, også uten å bli spurt om det. I flere av tilfellene ble dette uttalt som en avslutning på en fortelling om en case hvor de hadde opplevd samarbeid.

Men det tror jeg egentlig er en av de få sakene der det har vært noe særlig samarbeid vil jeg si. Oftere så er det vel sånn at det har vært-barnevernet har vært inne og saken er blitt avslutta eller så er de inne, men det er sjeldent at det er noe faktisk samarbeid (PPT informant 4).

Utsagnene til de ansatte i PPT var preget av det som kan tolkes som en dårlig samvittighet for mangelen på samarbeid. I flere tilfeller understreket informantene at de burde samarbeide mer, men at de av ulike årsaker ikke gjorde det. Dette ble spesielt tydelig i de tilfellene der de ansatte snakket om samarbeid i form av å melde bekymring. De mente at de burde melde oftere og i større grad koble på barneverntjenesten. I tillegg var flere opptatte av å understreke at forklaringene ikke måtte forstås som en ansvarsfraskrivelse fra deres side. Det lå altså til grunn en oppfatning om at samarbeid, spesielt i forbindelse med bekymringsmelding, var noe som burde gjøres men som ikke ble gjort.

4.3 PPTs forutsetninger for å oppdage vold

Den tilsynelatende dårlige samvittigheten hos PPT var i stor grad relatert til at barn som var utsatt for vold ikke ble oppdaget. I en samtale om PPTs arbeid med kompetanseheving på vold ble det uttalt at det å oppdage vold hadde blitt diskutert på ulike fagdager. En av de ansatte i PPT mente at PPT likevel kom til kort i å oppdage alle barna som burde ha blitt det.

Jeg vet at så mange barn som får spesialpedagogisk hjelp-at det kommer fram senere at det har vært noe i omsorgssituasjonen som ikke har vært godt. Så jeg tenker at selv om vi har dette på agendaen og snakker om det jevnlig, så er det noe potensielt vi kunne fanga opp som vi ikke klarer å fange opp da (PPT informant 5).

Informantene trakk fram flere faktorer de mente bidro til PPTs muligheter for å oppdage vold. Disse presenteres nedenfor. Den første er at PPT er kort inne i sakene og dermed ikke har tid til å opparbeide seg en bekymring. Videre ble det stilt spørsmål ved om forholdet de ansatte i

PPT får til foreldrene er fokusert på foreldrenes bekymring for sitt barn og dermed gjør det vanskelig å fange opp bekymringsverdige forhold. Kompetanse på vold blir trukket fram i forskningen som nødvendig for å oppdage vold (NOU 2017: 12). Noen informanter i barneverntjenesten beskrev at PPTs kompetanse på vold kunne være varierende. Til sist ble det også tematisert hvorvidt verktøy for å oppdage vold, eventuelt mangelen på dette, påvirket om volden ble oppdaget.

Kort inne. At PPT hadde kortvarig kontakt med barna og familiene ble beskrevet av flere som hovedårsaken til at det var utfordrende å oppdage vold. Dette ble trukket fram av ansatte i både PPT og barneverntjenesten. En ansatt i PPT beskrev forløpet i sakene slik:

Man møter foreldrene jo bare kort og stiller noen spørsmål på en måte også går det greit. Og det er hyggelig i de aller fleste tilfeller. Også ringer man kanskje og forteller litt om en observasjon eller sånt noe. Og det er hyggelig. Også har man tilbakemelding som er ganske styrt fra vår side. Så man får egentlig ikke nøsta noe opp i det heller, men samtidig så er jo PP-tjenesten inne bare veldig kort. Også er det jo veldig mange andre. Ikke at det skal være noen ansvarsfraskrivelse, men det er veldig mange andre som kjenner barnet tettere på en måte (PPT informant 1).

Forløpet ble beskrevet som og styrt av PPT, med få muligheter for å komme over mistenkelige forhold. I dette utsagnet, og flere andre, ble det også trukket fram at det fantes andre som sto i en bedre posisjon til å oppdage bekymringsverdige forhold ettersom de kjenner barnet bedre enn PPT.

Relasjon til foreldre. I sitatet over ble interaksjonene med foreldre ble beskrevet som hyggelige i de aller fleste tilfeller. Dette trakk flere fram som en mulig årsak til at de ikke oppdaget om barnet ble utsatt for vold. En ansatt i PPT beskrev at det var bekymring for barnets fungering som var fokuset i møtene PPT hadde med foreldrene. Dette påvirket hvordan foreldrene fremsto.

Men så tenker jeg bare i forhold til det med foreldresamtale og sånn, så vil jo alle foreldre uavhengig av omsorgsevne det beste for sine barn. Og når de får den muligheten til å sitte og snakke med oss i en time om sitt barn og bekymringer de har knytta til sitt barn, så er rammene det. Og det er jo det jeg tror vi alle opplever, at foreldre har

kjærlighet for sine barn i samtalen med oss. Så selv om de kan utsette barn for vold og overgrep, så tror jeg ikke den settingen i et første møte eller et tilbakemeldingsmøte som handler om spesialpedagogisk hjelp ... Jeg tror det skal mye til at det kommer fram da annet enn at jeg stusser litt ved framtoningen til en foresatt. Jeg tenker at det er viktig å si da (PPT informant 5).

De ansatte i PPT beskrev altså at foreldrene kom godt ut av det i samtaler med dem og at det derfor var vanskelig å fatte mistanke om at de utsatte barnet for vold. I barneverntjenesten ble også relasjonen mellom foreldre og PPT trukket frem. Her var informantene opptatte av at foreldrene var positive til PPT. De beskrev at det ofte kunne være vanskelig for foreldrene å innse at barna hadde behov for ekstra ressurser, men at de likevel så det som en ressurs når PPT kom inn i bildet.

Kompetanse. De ansatte i barneverntjenesten ble spurt om hvordan de oppfattet PPTs kompetanse på vold. Svaret var at dette varierte både mellom tjenester og enkeltpersoner.

Det synes jeg er utrolig forskjellig. Jeg har møtt alt føler jeg (barneverntjenesten informant 2).

Noen trakk fram at hvilke ressurser de ulike tjenestene hadde til å arbeide med vold kunne være en forklaring på dette. Et eksempel kunne være tjenestens fokus på å heve kompetansen på vold blant de ansatte. Det ble også beskrevet at kompetansen varierte ut fra hva de ansatte i tjenestene interesserte seg for. I de tilfellene der de ansatte i PPT hadde vært interesserte i barneverntjenestens arbeid med vold hadde informantene fra barneverntjenesten opplevd at de ansatte også hadde høy kompetanse.

Verktøy. Et av spørsmålene i intervjuguiden dreide seg om hvorvidt de ansatte hadde noen verktøy eller standardiserte rutiner for å arbeide med vold i PPT. Ingen av informantene var kjent med at det forelå noen standardiserte verktøy eller rutiner. Det ble diskutert om de ønsket dette.

Noen av informantene var positive til å inkludere standardiserte verktøy i arbeidet. En av dem trakk fram at hun hadde hørt om en sjekkliste som ble brukt av helsesøstre og ønsket noe liknende selv.

Hun hadde noen sånne spørsmålsrekker. Apropos barn med reguleringsvansker da, som jeg tenker er litt sånn utsatte barn på en måte. Hvordan er det for deg når barnet blir så sint? Blir du sint? Kan du bli så sint at du får lyst til å slå? Slår du? Ikke sant og det der det har jeg liksom tenkt på etterpå at det hadde jo vært fint å kanskje hatt litt mer kompetanse på hva man kunne ha spurt om helt konkret i de samtalene (PPT informant 6).

Noen av de andre informantene var opptatte av at standardiserte rutiner kunne virke begrensende i arbeidet. De uttrykte en bekymring for om formaliseringen ville bli en tvangstrøye heller enn en hjelp i arbeidet. De beskrev at en standardisering kunne gå på bekostning av deres egen bruk av skjønn. Videre fortalte de at i tilfellene der de ikke følte verktøyene de allerede hadde til rådighet var tilstrekkelige, brukte de kunnskapen og kompetansen til kollegaer og ledelsen.

Og det føler jeg nesten er bedre enn at det skulle ligget en standard prosedyre i en eller annen mappe eller et eller annet sted i en eller annen sky. Ja det er mye lettere (PPT informant 1).

Informantene ønsket å opprettholde en lav terskel for drøfting. De mente at dette allerede fantes i tjenesten og ønsket å bruke denne muligheten heller enn å sette seg inn i nye verktøy og prosedyrer for å oppdage vold.

5. Diskusjon

I dette kapittelet blir resultatene i analysen sett i et større perspektiv. Funnene blir her diskutert i forhold til eksisterende teori og forskning. Det blir trukket fram mulige forklaringer på tendenser i resultatene og hvordan disse påvirker samarbeidsforholdet mellom PPT og barneverntjenesten. Kapittelet struktureres etter forskningsspørsmålene; hvordan er PPT og barneverntjenesten i kontakt med hverandre, i hvilken grad samarbeider PPT og barneverntjenesten og hva er grunnen til at PPT står for så liten andel av bekymringsmeldingene som sendes til barneverntjenesten.

5.1 Hvordan er PPT og barneverntjenesten i kontakt med hverandre?

Det første forskningsspørsmålet spør etter informasjon om hvordan kontakten mellom tjenestene ser ut. Dette er interessant fordi kontakten vil være utgangspunktet for et samarbeid. I analysen ble det funnet en rekke former for kontakt. Ansatte i PPT og i barneverntjenesten hadde kontakt gjennom møter, telefonsamtaler og bekymringsmelding, i tillegg til at de var i indirekte kontakt med hverandre. Ikke alle formene for kontakt var like vanlige. I likhet med Lauritzen og kollegaers (2019) funn om at PPT sto for en svært liten andel av bekymringsmeldingene sendt til barneverntjenesten, beskrev informantene i denne studien at PPT sjeldent melder bekymring. Kontakten som forekom oftere var telefonsamtaler, møter og indirekte kontakt.

Uformell kontakt var den vanligste formen for kontakt. Ansatte i tjenestene beskrev at de flere ganger hadde tatt en telefon eller hatt et møte med ansatte i den andre tjenesten for å utveksle informasjon eller diskutere saker. Det ble også nevnt noen eksempler på formell kontakt, selv om det ble beskrevet at disse forekom sjeldnere. Noen ansatte i PPT hadde erfaring med å melde bekymring til barneverntjenesten. Bekymringsmelding er lovpålagt og derfor en form for formell kontakt. Konsultasjonsteam ble trukket fram av flere informanter. Dette er et formalisert tilbud, hvor en tverrfaglig og tverretatlig gruppe fagpersoner skal gi råd ved bekymring for om et barn er utsatt for vold. Ansvarsgruppemøter ble også nevnt av flere. Ettersom dette kan brukes som tiltak fra barneverntjenesten er det i noen grad formalisert.

Implikasjoner for samarbeid

Ved å se på kontakten mellom tjenestene kan man få innsikt i hvor velfungerende et eventuelt samarbeid vil være. I denne oppgaven er det funnet to viktige aspekter ved kontakten, som kan ha positive implikasjoner for et samarbeid.

Den første er at det allerede eksisterer en kontakt mellom tjenestene. Det er foreliggende et konsensusperspektiv både i statlige føringer og tidligere forskning på samarbeid om at tjenester bør være i kontakt. I tillegg blir kontakt mellom barneverntjenesten og PPT beskrevet som potensielt nyttig i litteratur som omhandler PPTs arbeid (Hesselberg & Tetzchner, 2016). Det er interessant å se at de ansatte bekrefter at finnes en kontakt og at dette ikke bare er en potensiell idé. Det betyr at det er en reell mulighet for samarbeid.

Det andre aspektet, som kan ha implikasjoner for et samarbeid, er at kontakten i stor grad er uformell. Uformell kontakt innebærer en rekke forutsetninger for et velfungerende samarbeid. Det legger til rette for kommunikasjonsmuligheter mellom tjenestene. I tillegg bestemmes denne typen kontakt oftest av de som selv skal inngå i samarbeidet og ikke av ytre direktiver.

Kommunikasjon. Uformell kontakt kan være en fordel med tanke på muligheter for kommunikasjon. At de ansatte har lav terskel for å ta en telefon og be om informasjon når det er behov for det betyr at mulighetene for informasjonsdeling og dialog er til stede. Som kjent fra samarbeidsforskning, utført av blant andre Atkinson og kollegaer (2005) og Glavin og Erdal (2018), er det en nøkkelfaktor for samarbeid å gjennomgående ha mulighet for kommunikasjon.

Det er en egenskap ved uformell kontakt at det legger til rette for kommunikasjon. Dette er en grunnleggende forutsetning for samarbeid. Det kan være interessant å se om muligheten for informasjonsdeling blir utnyttet på best mulig måte. Det er positivt at mulighetene for kommunikasjon allerede eksisterer, fordi dette betyr at det eksisterer en viktig forutsetning for samarbeid i kontakten mellom tjenestene. Det er imidlertid ikke gitt at kommunikasjonen er velfungerende.

Informantene i denne studien beskrev informasjonsutvekslingen som noe varierende. Det ble beskrevet at de fleste informasjonsutvekslinger gikk fra PPT til barneverntjenesten og ikke

omvendt. Her ble innhenting av samtykke fra foreldre til å kunne dele informasjon trukket fram som en årsaksforklaring for enveiskommunikasjonen. At taushetsplikt kan være en utfordring i samarbeidsforhold er kjent fra tidligere forskning. Dette er fordi den er lovpålagt og dermed lite fleksibel. Taushetsplikten spiller en viktig rolle i å ivareta brukerne av hjelpeapparatet og må derfor respekteres (Hesselberg & Tetzchner, 2016).

Det kan være en fordel å klargjøre for de ansatte i PPT hva barneverntjenesten kan bidra med av informasjon. En av informantene i PPT sa at hun ikke så det som aktuelt å ringe barneverntjenesten fordi hun ikke regnet med å få informasjon derfra. Ved å tydeliggjøre hva barneverntjenesten kan bidra med av og hva som er årsaken til at de i noen tilfeller ikke kan dele potensielt viktig informasjon, kan man bidra til at de ansatte i PPT ikke unnlater å ringe. Dermed holder man mulighetene åpne for viktig informasjonsdeling i saker der barneverntjenesten får et samtykke fra foreldrene. Kjennskap til samarbeidspartnerens begrensninger og hva de kan bidra med er en viktig forutsetning for et velfungerende samarbeid (Atkinson et al., 2005).

Selvstyrt kontakt. En annen fordel med uformell kontakt er at den oftest bestemmes av de som inngår i kontakten. Det er større sjanse for at et samarbeid skal fungere godt hvis den styres av de som selv skal utføre arbeidet. Motivasjonen for samarbeid bør komme av et indre ønske om å utføre arbeidet istedenfor enn et ønske om å tilfredsstille ytre direktiver (Glavin & Erdal, 2018). Det er også funnet at samarbeidspartnerens driv og motivasjon å få ting gjort er nødvendig for at et samarbeid skal fungere (Atkinson et al., 2005). Når det er de ansatte selv som initierer og styrer kontakten kan det vitne om at motivasjonen er til stede.

Ettersom informantene beskrev mye selvstyrt uformell kontakt kunne man tenke seg at det at den formelle kontakten i mange tilfeller er pålagt er en hindring. Funnene indikerer imidlertid ikke at informantene var negative til formell kontakt. Tvert imot rapporterte flere å ha positive erfaringer med konsultasjonsteam. I tillegg understreket mange av informantene i PPT at de var bekymret for at det var noe de ikke fikk fanget opp, som gjorde at det ble sendt få meldinger til barneverntjenesten. Det var altså en motivasjon hos informantene til å inngå i formell kontakt.

I denne delen har jeg diskutert hvordan egenskaper ved den eksisterende kontakten mellom PPT og barneverntjenesten kan bidra til et velfungerende samarbeid. Funnene i denne studien

indikerer at det eksisterer en kontakt mellom de PPT og barneverntjenesten. Nedenfor vil jeg drøfte i hvilken grad det eksisterer et samarbeid.

5.2 I hvilken grad samarbeider PPT og barneverntjenesten?

Informantene i PPT og barneverntjenesten skilte seg fra hverandre i hvordan de beskrev omfanget av samarbeid. Informantene i PPT understreket at samarbeid forekom sjeldent, mens informantene i barneverntjenesten mente det var noe de opplevde ofte. Denne diskrepansen kan være et uttrykk for flere ting og hva som ligger til grunn for dette er derfor interessant å undersøke nærmere. I denne delen presenteres to mulige årsaker til de ulike oppfatningene av omfanget av samarbeid. Den første er at barneverntjenesten har flere saker hvor de samarbeider med PPT enn omvendt. Den andre er at informantene har en ulik forståelse av hva som ligger i begrepet samarbeid, og dermed har ulike oppfatninger av hva som kan kategoriseres som et samarbeid.

Barneverntjenesten samarbeider mer enn PPT

Informantene i barneverntjenesten var opptatte av at barnas strev hjemme påvirket deres fungering på skolen. Dette stemmer med funn fra forskning på hvordan vold påvirker barns fungering. Barn og ungdom som har opplevd eller lever med vold har høyere risiko for å utvikle blant annet fagvansker og konsentrasjonsvansker (Nørbech & Bendiksbj, 2004). Det er derfor nærliggende å tro at PPT er koblet på i en større andel av barneverntjenestens saker enn motsatt. Det finnes mange barn som har utfordringer på skolen, men som ikke lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling. Det kan dermed være riktig at de ansatte i PPT i mindre grad samarbeider med barneverntjenesten enn motsatt ettersom dette ikke er aktuelt for PPTs saker. Det er likevel noe påfallende at beskrivelsene av samarbeid skilte seg fra hverandre i så stor grad når flere av informantene fra PPT hadde lang fartstid i tjenesten. Det kan derfor være interessant å vurdere en annen mulig årsaksforklaring. Nedenfor diskuteres hvorvidt informantene har ulik forståelse av hva som konstituerer et samarbeid.

Ulik forståelse av samarbeid

Definisjonen av samarbeid som brukes i denne oppgaven er at samarbeid er direkte samhandling mellom formelt sideordnede aktører uten at dette nødvendigvis er pålagt av overordnet instans (Difi, 2014, Backe-Hansen et al., 2017; Bakketeig et al., 2019). Informantene ble ikke spurt om hva de la i begrepet samarbeid, men i begge tjenester ble det beskrevet hvordan tjenestene var i kontakt med hverandre. Selv om informantene hadde ulike

oppfatning av omfanget av samarbeidet, hadde de nokså lik oppfatning av hvordan de var i kontakt.

Tre av fire av former for kontakt som ble beskrevet i resultatkapittelet inngår i definisjonen av samarbeid som brukes i denne oppgaven. Disse er telefonsamtaler, møter og bekymringsmelding. Når det gjelder den indirekte kontakten mellom tjenestene faller denne utenfor definisjonen av samarbeid da denne kontakten ikke inkluderer *direkte samhandling* mellom instansene. Informantene i PPT beskrev erfaringer med de tre formene for kontakt som inngår i definisjon. De fortalte dermed om et større omfang når begrepet *kontakt* ble brukt istedenfor *samarbeid*.

I tillegg til at de tre formene inngår i definisjonen, ble det også trukket frem eksempler på kontakt som inngår i alle Glavin og Erdals tre nivåer av samarbeid. Disse beskriver samarbeid ut fra hvem arbeidet retter seg mot å hjelpe. Nivåene baserer seg på grad av risiko hos målgruppen (Glavin & Erdal, 2018). I forbindelse med møtevirksomheten ble det beskrevet møter på overordnet nivå for å legge til rette for samarbeid i fremtidige saker. Dette er et eksempel på samarbeid på universelt nivå. Konsultasjonsteam er en metode for å samarbeide om barn i risiko og er dermed et eksempel på samarbeid på selektert nivå. Samarbeid om enkeltsaker er samarbeid om barn hvor vansker har manifestert seg. Dette er derfor et eksempel på samarbeid på indikert nivå (Glavin & Erdal, 2018). Informantene i PPT beskrev dermed et samarbeid også når de fortalte om disse eksemplene på kontakt.

PPTs beskrivelse av omfang av kontakt skilte seg dermed fra deres beskrivelser av omfang av samarbeid. Selv om de understreket at samarbeid forekom sjeldent fortalte de om flere tilfeller der de hadde vært i direkte samhandling med barneverntjenesten. Det er interessant å identifisere årsaker til at de ikke kategoriserer kontakten som et samarbeid. Hva som ligger til grunn for dette kan ha implikasjoner for samarbeidet i praksis. Nedenfor foreslås to mulige årsaker. Den første er at det er en mulig usymmetrisk gevinst mellom PPT og barneverntjenesten, hvor PPT får mindre ut av samarbeidsforholdet. Den andre er at PPT ikke opplever at de oppfyller et krav om samarbeid.

Usymmetrisk gevinst for PPT. En mulig forklaring på at PPT ikke kategoriserer kontakten som et samarbeid kan være at de ansatte i PPT opplever at de får liten gevinst av kontakten. Fra forskning på samarbeid er det kjent at dersom gevinsten er usymmetrisk fordelt

mellom partene i samarbeidet kan dette være en hindring for et velfungerende samarbeid (Glavin & Erdal, 2018). Dersom det er tilfellet at gevinsten er usymmetrisk fordelt og at PPT dermed ikke opplever det som et gjensidig samarbeidsforhold må man undersøke hva som kan gjøres for å sikre at begge parter får noe ut av samarbeidsforholdet. Hvis det er et mønster i at kun barneverntjenesten får noe ut av kontakten kan dette medføre at PPT vegrer seg for å inngå i fremtidig samarbeid.

Beskrivelsene fra PPT om informasjonsdelingen med barneverntjenesten indikerer at det kan være tilfellet at PPT får mindre ut av interaksjonene enn barneverntjenesten. Det ble trukket frem at informasjonsutvekslingen mellom PPT og barneverntjenesten var preget av enveiskommunikasjon. Informantene beskrev at informasjonen i noen tilfeller gikk fra PPT til barneverntjenesten, men ikke like mye andre veien. I intervjuene trakk informanter fra barneverntjenesten fram at de ofte ønsket at de kunne dele mer informasjon med PPT, men at de ikke hadde lov til dette uten et samtykke fra foreldrene. Taushetsplikten blir trukket fram i samarbeidsforskning som en potensiell hindring for et samarbeid nettopp på grunn av tilfeller som dette (Glavin & Erdal, 2018; Hesselberg & Tetzchner, 2016). Her ønsker de ansatte å dele informasjon for å bedre kunne utføre sitt arbeid, men den lovpålagte taushetsplikten hindrer dem. For å løse denne typen problemer kan man diskutere hvordan man skal arbeide for å få foreldre til å gi samtykke. Man kan også undersøke hvilken informasjon man likevel har lov til å gi og sørge for at denne blir gitt. På en annen side må man respektere at taushetsplikten er nødvendig for å bevare brukernes trygghet i hjelpeapparatet og at dette i noen tilfeller kan gå på bekostning av arbeidet man gjør. Det kan derfor være mer hensiktsmessig å se om det er andre ting enn taushetsplikten man kan arbeide med for å øke PPTs opplevelse av gevinst i samarbeidsforholdet.

I intervjuene ble det uttrykt av informanter fra PPT at de satte pris på de tilfellene der ansatte i barneverntjenesten hadde rådført seg med dem. En av informantene la vekt på at det var fint når barneverntjenesten uttrykte at PPT kunne være en ressurs. Det kan tenkes at opplevelsen av å være til nytte for saken er nok gevinst til å ha et fruktbart samarbeidsforhold. Det kunne være interessant å undersøke videre hvordan og hvorvidt det kommuniseres i utvekslingene mellom PPT og barneverntjenesten at informasjonen PPT gir er til nytte for å hjelpe barnet.

Opplever PPT at de ikke tilfredsstillt kravet om samarbeid? Informantene fra PPT var opptatte av å understreke at det var lite samarbeid. Det syntes å være en kollektiv

dårlig samvittighet blant de ansatte i PPT over at det ikke var mer samarbeid med barneverntjenesten. Dette kom spesielt tydelig fram i forbindelse med bekymringsmelding. Det kan virke som at det er et krav om samarbeid de ansatte i PPT føler de ikke oppfyller. Hos barneverntjenesten var det ikke en oppfatning om at det var lite samarbeid. PPTs dårlige samvittighet skyldes derfor trolig ikke et press fra barneverntjenesten. Det er interessant å undersøke hvor ideen om at PPT burde samarbeide mer kommer fra.

En mulig forklaring er at de ansatte i PPT er preget av konsensusperspektivet i forskningen og statlige føringer om at samarbeid er helt nødvendig for å fange opp barn som er utsatt for vold. Det foreligger et underliggende premiss om at samarbeid er ønskelig og bra, og noe som de enkelte tjenester og individer har et ansvar for å drive med (Bakketeig et al., 2019). Dette er kommet som en følge av at mangel på samarbeid har blitt identifisert som årsaken til at barn som blir utsatt for vold ikke blir fanget opp.

Det kan virke som at PPT ikke opplever at arbeidet de allerede gjør tilfredsstillende dette kravet om samarbeid. Den dårlige samvittighet kan dermed forklares med at også de ansatte i PPT er klare over oppfatningen om at samarbeid er nødvendig for å avhjelpe vold. Telefonsamtaler for å utveksle informasjon eller et ansvarsgruppemøte oppleves ikke som tilstrekkelig for å tilfredsstille kravet om samarbeid mellom tjenestene. Informantene har dermed en dårlig samvittighet for at deres mangel på samarbeid kan føre til at de mislykkes i å fange opp barn som er utsatt for vold.

Det kan ha positive konsekvenser at det er et økt fokus på samarbeid i forskningen og i statlige styringsdokumenter ettersom et fokus kan øke motivasjonen for samarbeid. Dette kan skape et mer helhetlig hjelpetilbud for de som trenger det (Bakketeig et al., 2019). Informantene i denne studien var positive til samarbeid noe som tyder på at det har ført med seg en vilje hos tjenestene til å samarbeide med hverandre. På en annen side kan det virke som at konsensusperspektivet har hatt en negativ effekt ved at de ansatte har opparbeidet seg en dårlig samvittighet.

Fryktkultur. Denne dårlige samvittigheten kan være et uttrykk for det Backe-Hansen og kollegaer (2017) refererer til som en fryktkultur. Å skape en fryktkultur hvor fokus blir å tildele skyld til enkeltpersoner og tjenester er ikke hensiktsmessig i arbeidet med vold. Dette kan føre til at fagpersoner blir mer opptatte av å sikre seg at de er frie for skyld heller enn å

finne løsninger for å hjelpe barna (Backe-Hansen et al., 2017). Den dårlige samvittigheten til de ansatte i PPT kan dermed være et uttrykk for at de føler de må forsvare seg ettersom kravene om samarbeid bringer med seg spørsmål om skyld når dette ikke oppfylles.

Fokus når de ansatte i PPT beskrev en mangel på samarbeid var samarbeid i form av å melde bekymring til barneverntjenesten. Informantene var opptatte av at det ikke var en ansvarsfraskrivelse når de beskrev at de meldte lite bekymring til barneverntjenesten, men at rammene i PPT ikke var lagt til rette for å kunne oppdage vold. Dersom fokus kunne flyttes fra fordeling av skyld for manglende samarbeid til hvordan man kan endre rammene i tjenesten, ville dette kunne gagne barna i større grad. Hvorvidt det kan være aktuelt å inkorporere arbeid med vold i arbeidet PPT allerede gjør, innenfor rammene i tjenesten, diskuteres nærmere i forbindelse med det siste forskningsspørsmålet.

Dersom det har oppstått en form for fryktkultur som gjør at de ansatte i PPT er bekymret for fordelingen av skyld vil dette være svært uhensiktsmessig både for de ansatte og barna man arbeider med. Et fokus på å fordele skyld flytter fokuset vekk fra arbeidet med barna og er ubehagelig for de ansatte. Backe-Hansen og kollegaer (2017) talte for å bruke en systemtilnærming for å unngå en fryktkultur. Dette innebærer en erkjennelse av at ikke alle ulykker, inkludert barnedødsfall og alvorlige skader, kan unngås. Dette betyr ikke at ingen skal få skylda. Man må undersøke årsaker når systemet mislykkes i å fange opp et barn. En systemtilnærming vil imidlertid påvirke hvordan man undersøker årsakene fordi det legges til grunn at hendelser som leder til ulykker er komplekse. Man må se på summen av hendelsene som førte til ulykken og lære av disse. Det legges derfor ikke ansvar eller skyld på enkeltpersoner og enkelthendelser. Dette må ikke misforstås som at man skal tillate at det skjer ulykker. Systemet er ikke tilfredsstillende før ingen barn blir utsatt for vold. Det er imidlertid en annerkjennelse av at det vil finnes barn man ikke får fanget opp. Fordeling av skyld hos enkeltpersoner og enkelttjenester er derfor både urettferdig med tanke på de ansatte og uhensiktsmessig med tanke på å finne årsakene til svikt i systemet.

Man kan tenke seg at ved å arbeide mot en fryktkultur vil de ansatte i PPT bli mindre opptatte av at det finnes lite samarbeid. Da kan man heller se potensialet i arbeidet som allerede foregår. I denne delen har jeg diskutert mulige årsaker til PPT og barneverntjenestens ulike beskrivelser av omfanget av samarbeid. For å besvare forskningsspørsmålet; i hvilken grad samarbeider PPT og barneverntjenesten, tas det utgangspunkt i definisjonen av samarbeid

som brukes i denne oppgaven. Begge tjenester rapporterte å ha vært i kontakt på måter som inngår i definisjonen av samarbeid. Funnene i denne studien indikerer dermed at PPT og barneverntjenesten i noen grad samarbeider med hverandre, men at de har ulike oppfatninger av omfanget.

5.3 Hva er grunnen til at PPT står for så liten andel av bekymringsmeldingene som sendes til barneverntjenesten?

Lauritzen og kollegaer (2019) fant i en studie av hvem som melder bekymring til barneverntjenesten at PPT kun sto for 0,4% av meldingene. Funnene i denne masteroppgaven stemmer med dette. Av informantene i barneverntjenesten var det kun en som hadde opplevd å motta en bekymringsmelding fra PPT. I tillegg var informantene i PPT svært opptatte av at de burde melde mer.

I denne delen vil jeg diskutere to mulige årsaker til at PPT står for så liten andel av bekymringsmeldingene. Den første er at ansatte i PPT ikke oppdager volden og dermed ikke har et grunnlag for å melde bekymring. I resultatkapittelet ble det presentert ulike forutsetninger PPT har for å oppdage vold. Disse vil bli diskutert i lys av eksisterende forskning på å oppdage vold. Det trekkes også fram mulige endringer som kan bidra til at PPT skal kunne oppdage mer. Til slutt diskuteres den andre mulige årsaken til at PPT melder lite bekymring. Denne er at PPT oppdager volden, men ikke tar denne videre til barneverntjenesten.

PPT oppdager ikke volden

En mulig årsak til den lave andelen bekymringsmeldinger fra PPT er at de ikke oppdager volden og at de dermed ikke har grunnlag for å melde bekymring. Informanter i PPT uttalte at dette kunne være tilfellet. Som nevnt i forbindelse med PPTs oppfatning av et manglende samarbeid, var disse uttalelsene tilsynelatende preget av en dårlig samvittighet. Informantene understreket at de burde oppdaget mer. Hva som lå til grunn for at PPT oppdaget lite vold ble tematisert i intervjuene. Nedenfor diskuteres to mulige årsaker informantene var opptatte av. Disse er PPTs kompetanse på vold og rammene i PPT.

Kompetanse. Tidligere studier har funnet at kompetanse på hvordan vold manifesterer seg hos barnet er en viktig forutsetning for å oppdage vold (NOU 2017: 12). PPTs kompetanse på vold ble beskrevet som varierende. Dette er ikke et overraskende funn.

Intervjuene ble utført i ulike kommuner i Norge. Slik PP-tjenestene er organisert i Norge kan ressurser og utdanningsbakgrunn hos de ansatte variere fra kommune til kommune (Hesselberg & Tetzchner, 2016). Lav kompetanse på vold kan være en forklaring på at volden ikke blir oppdaget. Funnene i denne studien indikerer at lav kompetanse på vold i noen tilfeller kan forekomme. Dette er imidlertid ikke en tilstrekkelig forklaring på den lave andelen bekymringsmeldinger. For det første ble kompetansen beskrevet som varierende heller enn lav. Det betyr at i mange tilfeller var kompetansen tilfredsstillende. For det andre bygger dette kun på utsagn fra barneverntjenesten. For å undersøke om mangelen på kompetanse er årsak til manglende meldinger kan det være interessant å gjøre en grundigere studie av voldskompetansen i PPT. Dette kan for eksempel gjøres ved å undersøke hvordan utdanningene til de ansatte i PPT forbereder de på å oppdage vold. Et annet eksempel er å intervju PP-rådgiverne om deres oppfatning av hva vold er. Det er likevel interessant at kompetansen i PPT ble beskrevet som varierende. Dette blir trukket fram i forskningen som en viktig forutsetning for å oppdage vold. Funnene i denne studien utelukker ikke at PPTs kompetanse bidrar til mangelen på bekymringsmeldinger, men det krever mer omfattende undersøkelser for å si noe om hvorvidt dette er tilfellet.

Rammene i tjenesten. Det flest informanter trakk fram som en begrensning for å oppdage vold var rammene i PPT. Med rammene i PPT menes hvordan tjenesten arbeider. Det ble beskrevet at de ansatte i PPT var kort inne i sakene og dermed hadde lite tid til å opparbeide seg en bekymring. Det ble også trukket fram at PPTs arbeid med foreldre ikke ga rom for å oppdage vold. I de tilfellene der ansatte i PPT var i kontakt med foreldre var møtene i stor grad var styrt av PPT og fokus her var foreldrenes bekymring og kjærlighet for sitt barn.

At rammene i tjenesten ikke legger til rette for å oppdage vold er et interessant funn. I dette ligger det en oppfatning om at ansatte PPT ikke kommer i posisjon til å oppdage vold og at det er derfor barna ikke blir fanget opp. Man kan diskutere om denne måten å tilnærme seg det å oppdage av vold kan være problematisk. Det kan virke som at informantene mener at det å oppdage vold er noe som skal komme i tillegg til arbeidet de allerede gjør. De uttrykker at de har kort tid til å se barnet, gjennomføre utredningen og ta en prat med foreldrene om barnets vansker. Dersom det å oppdage vold kommer som et eget punkt på lista over alt som skal gjøres, vil det overskride den korte tiden de har til rådighet i saken. Tatt i betraktning at mange symptomuttrykk som PPT arbeider med kan være tegn på at barnet blir utsatt for vold ville det kanskje være mer hensiktsmessig jobbe på en annen måte (Nørbech & Bendiksbj,

2004). En viktig del av PPTs arbeid, innenfor de rammen som er satt hvor PPT er kort inne i en sak, er å finne årsaken til barnets vansker (Vogt, 2018). Dersom man i større grad inkorporerer vold som en mulig hypotese i arbeidet med å undersøke årsak, ville man muligens kunne komme i posisjon til å oppdage vold innenfor rammene i tjenesten. Videre diskuteres hvordan dette kan gjøres.

Inkorporering av oppdagelse av vold i PPTs arbeid. Det vil være både fordeler og ulemper ved å øke fokuset på vold i PPT. På hvilken måte man skal inkludere det å oppdage vold i arbeidet til PPT er derfor nødvendig å overveie nøye.

En måte å inkorporere vold i PPTs arbeid kan være å øke bevisstheten rundt hvordan vold kommer til uttrykk. Et økt fokus på at vansker PPT er i kontakt med kan være et symptom på vold kan føre til at det oftere blir en hypotese i undersøkelsen av barnets vansker. Dette kan igjen føre til at flere barn blir fanget opp. En måte å øke fokuset på, som noen av informantene beskrev at de hadde vært med på, var kompetanseheving på vold i tjenesten. Det kan for eksempel bety å ha kurs eller fagdager hvor det diskuteres hvordan vold kommer til uttrykk.

En annen metode for å oppdage vold som kan passe inn i PPTs arbeidsmåter er å introdusere standardiserte verktøy for å vurdere om et barn er i risiko for å være utsatt for vold. Funnene i denne studien indikerer at det ikke foreligger denne typen verktøy fra før og noen av informantene mente dette var ønskelig. Det er også kjent fra tidligere forskning verktøy, for eksempel sjekklister, kan være en nyttig støtte for fagpersoner som skal arbeide med barn (Backe-Hansen et al., 2017). Dersom dette blir aktuelt for PPT må man være bevisst hvordan verktøyene brukes. De må for eksempel ikke brukes som en erstatning for klinisk skjønn (Backe-Hansen et al., 2017). Flere av informantene i denne studien uttrykte at de heller ønsket å bruke ressursene hos sine kollegaer enn å bruke standardiserte verktøy. Man kan tenke seg at dersom standardiserte verktøy blir sett på som et alternativ til drøfting kan dette skape utfordringer. Det er likevel vist at verktøy i flere tilfeller er nyttig med tanke på å oppdage mer vold. Dersom man introduserer dette som en frivillig ressurs heller enn noe de ansatte må bruke kan det tenkes at det vil være en nyttig støtte for de ansatte.

Det kan medføre utfordringer å arbeide med at PPT i større grad skal bidra til å oppdage vold. Det kan for eksempel oppstå et dilemma med tanke på relasjonen til foreldrene. Forholdet til

foreldre ble trukket fram av informantene som en begrensning for å oppdage vold. Informanter både i PPT og barneverntjenesten trakk fram at foreldrene ofte hadde et godt forhold til PPT. De ansatte i PPT beskrev også at dette ofte var gjensidig og at foreldrene i møte med PPT viste kjærlighet for sitt barn uavhengig om de hadde utsatt barnet for vold eller ikke. En mulig utfordring med å øke fokuset på å oppdage vold kan derfor være at det kan forstyrre den gode relasjonen PPT ofte har med foreldrene. Per nå har PPT kun en hjelpefunksjon. Det betyr at tjenesten har som formål å avhjelpe familiens vansker på bakgrunn av familiens ønsker og behov. På denne måten skiller tjenesten seg fra barneverntjenesten, som i større grad har en kontrollfunksjon. Det vil si at de kan innføre sanksjoner, for eksempel tvangstiltak og i ytterste konsekvens omsorgsovertakelse (Bakketeig et al., 2019). Foreldre risikerer dermed mer i kontakt med barneverntjenesten enn med PPT. Ved å øke fokuset på at PPT skal oppdage vold kan man tenke seg at PPTs beveger seg i retning av en kontrollfunksjon.

Tjenestens grad av kontroll kan påvirke hvordan brukerne forholder seg til tjenesten. At PPT kun har en hjelpefunksjon kan bidra til å forklare at foreldrene har tillit til tjenesten. Man kan tenke seg at dersom foreldrene vet at PPT arbeider med å oppdage vold blir de mer utrygge i relasjonen. Foreldrene kan føle at de blir mistenkeliggjort eller vurdert på egne foreldreferdigheter heller enn at fokus er hvordan de best kan hjelpe sitt barn. I tillegg kan det tenkes at foreldre som utsetter sitt barn for vold ikke har like mange andre arenaer hvor de slipper å bli vurdert som foreldre og derfor får rom til å vise bekymring og kjærlighet for sitt barn. Det ville være negativt både for barna og foreldrene å frarøve dem dette. Ved å inkorporere oppdaging av vold i større grad kan man dermed risikere at det oppstår et dilemma for PPT. De må balansere tillitsrelasjonen med foreldrene og samtidig arbeide med å oppdage vold.

Å arbeide med å oppdage vold trenger imidlertid ikke være en motsetning til det å skape en god relasjon med foreldre. I mange tilfeller kan det å prioritere relasjonen med den voksne isteden for å følge opp en bekymring være negativt (NOU 2017:12). På en annen side kan relasjon også brukes for å i større grad å oppdage vold (Backe-Hansen et al., 2017). Flere som utøver vold ønsker å få hjelp til å finne alternativer til dette. Ved å bygge en tillitsrelasjon til foreldrene kan PPT bidra til at de forteller og i større grad søker hjelp. Dette vil i sin tur gagne barna. Relasjonen som beskrives i intervjuene kan altså bety at PPT er i en svært god posisjon til å oppdage vold. Man kunne utnyttet dette ved å øke fokus på hvordan ansatte i PPT kan

stille seg til disposisjon for foreldrene slik at de kan fortelle om hvordan de har det og hva de trenger hjelp med. Et eksempel på hvordan dette kan gjøres er å inkludere flere spørsmål om hvordan barnet og foreldre har det sammen i utredningen.

Diskusjonen over er knyttet til hvordan man kan øke andelen bekymringsmeldinger fra PPT dersom det er tilfellet at de ikke oppdager volden. En annen mulig forklaring på den lave andelen meldinger er at de oppdager volden, men ikke melder den inn til barneverntjenesten.

PPT oppdager vold men melder ikke

Funn i denne studien indikerer at PPT oppdager noe mer vold enn det som meldes til barneverntjenesten. Spesielt interessant er funnet om at tjenestene er i indirekte kontakt med hverandre. Flere av informantene fortalte om at selv om de ikke var i direkte kontakt med den barneverntjenesten, hadde de opplevd å støtte barnehager eller skoler i å melde bekymring. Det kan altså tenkes at ansatte i PPT oppdager vold, men henvender seg til de som kjenner barnet bedre for å ta saken videre. De følger dermed opp bekymringen, men ikke gjennom å sende bekymringsmelding. Dersom dette er tilfellet kan det hende at PPT bidrar til at barn blir fanget opp i større grad enn det statistikken over bekymringsmeldinger reflekterer.

Når det var snakk om melding av bekymring i PPT uttrykte de ansatte en dårlig samvittighet i forbindelse med dette. Det var en rådende ide om at det burde meldes mer enn det de gjorde. Dette kan tyde på at de ansatte i PPT mener at det ikke er nok med den indirekte kontakten.

Det kan diskuteres om den indirekte kontakten er tilstrekkelig for at barn blir oppdaget. Det er hjemlet både i barnevernloven § 6-4 og en rekke andre lover som gjelder for den enkelte tjeneste at alle offentlige tjenester og instanser har en lovpålagt plikt til å melde fra til den kommunale barneverntjenesten ved alvorlig bekymring for barns omsorgssituasjon eller atferd (Barne- og familiedepartementet, 2014). Ved alvorlig bekymring må PPT derfor melde bekymring til barneverntjenesten. Det finnes likevel mange tilfeller der de ansatte ikke er sikre på om bekymringen alvorlig nok. Det kan tenkes at det er i disse tilfellene de vil ta bekymringen videre til barnehage eller skole. Det bør kartlegges nærmere hva som skjer i disse tilfellene. Dette kan for eksempel gjøres ved å forske videre på PPTs rolle i sakene der det er en bekymring. Ved å undersøke antall meldinger fra barnehage eller skole der PPT har bidratt i prosessen vil man kanskje få et større innblikk i dette. Uansett vil det nok være en fordel om barneverntjenesten klargjorde for ansatte i PPT hva som ligger i alvorlig bekymring

og når man skal melde til barneverntjenesten. På denne måten vil de ansatte i tjenesten kunne spares for dårlig samvittighet.

6. Avslutning

I denne oppgaven er det undersøkt hvordan PPT og barneverntjenesten samarbeider med vekt på saker der det er mistanke om eller avdekket vold. Det har de siste årene vært et stadig økende krav om samarbeid mellom tjenester fra statlige myndigheter. Bakgrunnen for dette er at man har sett at et fragmentert hjelpeapparat øker risikoen for at barn som er utsatt for vold ikke blir fanget opp og får hjelp. Det er forsket på hvordan barneverntjenesten samarbeider med ulike tjenester, men ettersom PPT ofte blir utelatt i disse undersøkelsene ønsket jeg med denne oppgaven å inkludere PPTs perspektiv. Avslutningsvis ønsker jeg å peke på noen muligheter for videre forskning på temaet. Til slutt vil jeg også trekke fram tre sentrale funn som kan bidra til kunnskapsbasen om barneverntjenesten og PPTs samarbeid om vold.

6.1 Videre forskning

Som beskrevet i innledningskapittelet er det forsket lite på samarbeidsforholdet mellom PPT og barneverntjenesten. Denne oppgaven har som formål å bidra med kunnskap om hvordan disse tjenestene samarbeider. I prosessen med å undersøke dette har det dukket opp flere aspekter ved samarbeidsforholdet som det hadde vært nyttig å undersøke nærmere. Disse krever mer omfattende undersøkelser og kunne derfor ikke inkluderes i denne masteroppgaven, men de kan danne et utgangspunkt for videre forskning.

Funnene i denne oppgaven indikerer at det allerede eksisterer et samarbeidsforhold mellom PPT og barneverntjenesten. Tjenestenes viktige roller i barns liv tilsier at videre forskning på samarbeidsforholdet er hensiktsmessig. På et overordnet nivå ville det derfor vært interessant å undersøke nærmere hvilke elementer ved samarbeidet som fungerer godt og hvorvidt det finnes et potensiale for forbedring.

I denne oppgaven ble det også trukket frem noen konkrete aspekter ved samarbeidet hvor det var rom for forbedring. I kartleggingen av samarbeidsforholdet framkom det for eksempel at tjenestene delte informasjon, men at informasjonsdeling fra barneverntjenesten til PPT til tider var utfordrende. Det kan være nyttig å undersøke informasjonsdelingen nærmere for å se om det kun er mangelen på samtykke fra foreldre som er problemet. Andre mulige forklaringer på utfordringer i informasjonsutvekslingene kunne være en mangel på avklaring av hva hver av tjenestene har mulighet til å bidra med eller kommunikasjonsferdighetene til de ansatte. Det vil være interessant å forske videre på hvilke aspekter som er utfordrende ved

informasjonsdelingen. Dersom problemet ikke er taushetsplikten, som er lovpålagt og lite fleksibel, vil det være større muligheter for endring.

PPTs kompetanse ble diskutert som en mulig årsak til at PPT sto for en så lav andel av bekymringsmeldingene sendt til barneverntjenesten. Funnene i denne oppgaven er ikke tydelige på hvorvidt dette har en stor påvirkning på andelen bekymringsmeldinger. Det kunne derfor vært interessant å undersøke PPTs kompetanse på vold. Dette kan for eksempel gjøres ved å intervju PP-rådgivere om deres forståelse av vold eller ved å se nærmere på hvordan utdanningsbakgrunnen til de ansatte i PPT forbereder dem på å arbeide med barn som har vært utsatt for vold. Kompetanse er en viktig forutsetning for å oppdage vold. Dersom det viser seg at PPT har lav kompetanse på vold kan det tenkes at arbeid med kompetanseheving i tjenesten vil føre til at flere barn som trenger det blir fanget opp.

I diskusjonsdelen ble det presentert en mulighet for at ansatte i PPT oppdager mer vold enn det statistikken over antall bekymringsmeldinger reflekterer. I den forbindelse ble det nevnt at det hadde vært interessant å undersøke nærmere hvordan PPT arbeider saker der de støtter barnehager og skoler i å sende bekymringsmeldinger om vold. Det kan være at PPT allerede spiller en viktig rolle som rådgivende instans i disse sakene. Ved å kartlegge hvordan PPT arbeider kan man undersøke om det allerede gjøres et viktig arbeid for å forhindre vold, noe som kan trekkes fram for å motvirke den dårlige samvittigheten i tjenesten. I tillegg hadde det vært interessant å undersøke om det er aspekter ved rådgivningen man kan arbeide videre med, for eksempel ved å øke kunnskapen i PPT om hvordan systemene for å melde bekymring fungerer eller hvordan barneverntjenesten jobber med bekymringsmeldinger.

6.2 Tre sentrale funn

Som beskrevet over kan funnene i denne studien legge et grunnlag for videre forskning. Avslutningsvis presenteres her tre sentrale funn fra denne studien og noen praktiske implikasjoner.

Som nevnt indikerer resultatene i denne studien at det eksisterer et samarbeid mellom PPT og barneverntjenesten. Da samarbeidsforholdet mellom PPT og barneverntjenesten tidligere er lite tematisert i forskningen er dette et viktig funn. Det finnes et samarbeidsforhold mellom disse tjenestene som begge spiller en viktig rolle for mange barns utvikling. Man kan tenke seg at funnet kan bidra til at PPT i større grad kan være aktuell å inkludere i fremtidige

undersøkelser av barneverntjenestens samarbeidspartnere, slik som i Kojan og kollegaers (2020) litteraturstudie.

Det andre sentrale funnet er at de ansatte i PPT uttrykte en dårlig samvittighet fordi de burde samarbeide mer med barneverntjenesten. Dette kan bety at det rådende konsensusperspektivet om at samarbeid er bra kan ha hatt en negativ effekt på informantene. Dette kan i ytterste konsekvens føre til at de ansatte i PPT er mest opptatt av å unngå skyld for at de ikke oppdager barn som er utsatt for vold. Man får dermed ikke utnyttet PPTs potensiale i arbeidet mot vold. Dersom man anerkjenner at PPT har et begrenset handlingsrom med tanke på å oppdage vold, kan man i større grad fokusere på å arbeide med vold innenfor de rammene som eksisterer i tjenesten. I denne oppgaven er det for eksempel foreslått å vurdere bruk av standardiserte verktøy for støtte de ansatte i arbeide med å oppdage vold. Å flytte fokuset fra hva man ikke får til og heller bruke tid på hvordan man kan arbeide med vold vil være hensiktsmessig.

Det siste funnet som er interessant å trekke fram er at PPT kan spille en viktig rolle med tanke på relasjonen til foreldrene. Dette er diskutert tidligere i oppgaven i forbindelse med mulighetene for å arbeide med vold innenfor rammene i tjenesten. PPT står i en unik posisjon når det gjelder å skape en god relasjon til foreldre. Denne relasjonen kan bidra til at PPT kan støtte foreldrene som lever i eller utøver vold til å motta hjelp. På en annen side kan det også føre til at de ansatte i tjenesten blir stående i en skvis mellom å skulle oppdage vold og å opprettholde relasjonen med foreldrene. PPTs rolle i arbeidet med foreldrene kan være interessant å utforske videre. I tillegg kan det tenkes at det ville vært nyttig å klargjøre PPTs rolle når det gjelder å oppdage vold.

6.3 Avsluttende kommentar

I denne oppgaven har jeg valgt å legge fokus på hvordan man kan bruke relasjonen med foreldre til å oppdage mer vold. Denne tilnærmingen er i tråd med konsensusperspektivet om at samarbeid, inkludert melding av bekymring, er noe man vil ha mer av. Tatt i betraktning at dette konsensusperspektivet kan ha ført til noe som kan minne om en fryktkultur og kan ha skapt dårlig samvittighet hos de ansatte i PPT, kan man i fremtidige undersøkelser vurdere om man skal benytte en annen innfallsvinkel. Det kan for eksempel diskuteres om PPT i det hele tatt skal spille en større rolle i oppdagingen av vold enn de gjør i dag. Man kan også diskutere

om det ville gagnet barna i større grad at PPT bevarer relasjonen til foreldrene og dermed skaffer dem den spesialpedagogiske hjelpen de har behov for.

Referanser

- Andrews, T., Lødding, B., Fylling, I. & Hustad, B. C. (2018). *Kompetanseutvikling i et mangfoldig landskap: Om virkninger av Strategi for etter- og videreutdanning i PP-tjenesten*. (NF-Rapport nr. 7/2018). <https://hdl.handle.net/11250/2836895>
- Atkinson, M., Doherty, P., & Kinder, K. (2005). multi-agency working: models, challenges and key factors for success. *Journal of Early Childhood Research : ECR*, 3(1), 7–17. <https://doi.org/10.1177/1476718X05051344>
- Backe-Hansen, E., Smette, I., & Vislie, C. (2017). *Kunnskapsoppsummering. Vold mot barn og systemsvikt*. Oslo Metropolitan University - OsloMet: NOVA. <https://hdl.handle.net/20.500.12199/5110>
- Bakketeig, E., Dullum, J., & Stefansen, K. (2019). Samarbeid i saker om vold og overgrep. *Tidsskrift for velferdsforskning*, 22(03), 198–212. <https://doi.org/10.18261/issn.2464-3076-2019-03-02>
- Barne- likestillings og inkluderingsdepartementet (2014). *En god barndom varer livet ut. Tiltaksplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom (2014–2017)*. https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/foa/bld_overgrep_web.pdf
- Barne- og familiedepartementet. (2013). *Barndommen kommer ikke i reprise. Strategi for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom (2014–2017)*. <https://bufdir.no/bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00002124>
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2018). *Barnevern*. bufdir.no https://bufdir.no/Familie/Fattigdom/Veileder/Samarbeid_pa_tvers_av_sektorer/Utvalgte_tjenesters_arbeid_mot_fattigdom2/Barnevern/
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Braun, V., Clarke, V., Hayfield, N., & Terry, G. (2019). Thematic Analysis. I P. Liamputtong (Red.), *Handbook of Research Methods in Health Social Sciences* (s. 843–860). Springer Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-10-5251-4_103
- Bredal, A., & Stefansen, K. (2017). Barnahus for adults? Reinterpreting the barnahus model to accommodate adult victims of domestic violence. I S. Johansson, K. Stefansen, E. Bakketeig, A. Kaldal (Red.), *Collaborating Against Child Abuse: Exploring the Nordic Barnahus Model* (s. 311–330). Springer Nature. https://doi.org/10.1007/978-3-319-58388-4_15

- Brinkmann, S., & Kvale, S. (2018). *Doing Interviews*. SAGE Publications Ltd.
<https://dx.doi.org/10.4135/9781529716665>
- Bryman, A. (2016). *Social research methods* (5. utg.). Oxford University Press.
- Chrzanowska, J. (2002). *Interviewing Groups and Individuals in Qualitative Market Research*. SAGE Publications Ltd. <https://doi.org/10.4135/9781849209342>
- Clarke, V., & Braun, V. (2013). Teaching thematic analysis: Overcoming challenges and developing strategies for effective learning. *The Psychologist*, 26, 120–123.
- Collin-Hansen, R. (2008). *Barnets rett til opplæring og til vern mot marginalisering i skolen*. Universitetet i Bergen
- Direktoratet for forvaltning og IKT. (2014). *Mot alle odds? Veier til samordning i norsk forvaltning* (Difi Rapport 2014:07) <https://dfo.no/rapporter-og-statistikk/rapporter/mot-alle-odds-veier-til-samordning-i-norsk-forvaltning>
- Ertesvåg, S. K., Frønes, I., Kjøbli, J., & Eng, H. (2017). *Den Krevende foreldrerollen: Familierettede intervensjoner for barn og unge*. Gyldendal akademisk.
- Forandringsfabrikken Kunnskapssenter. (2020). *Forstå det viktigste: barn 6-12 år, i barnevernet deler erfaringer og gir råd*. Forandringsfabrikken kunnskapssenter.
- Gangdal, J. (2011). *Jeg tenker nok du skjønner det sjøl: Historien om Christoffer*. Kagge.
- Glavin, K., & Erdal, B. (2018). *Tverrfaglig samarbeid i praksis: Til beste for barn og unge i kommune-Norge* (4. utg.). Kommuneforlaget.
- Hafstad, G. S., & Augusti, E.-M. (2020). *Barn, ungdom og koronakrisen. En landsomfattende undersøkelse av vold, overgrep og psykisk helse blant ungdom i Norge våren 2020: Delrapport 1 av 3*. (NKVTS Rapport 2/2020). <https://www.nkvts.no/rapport/barn-ungdom-og-koronakrisen-en-landsomfattende-undersokelse-av-vold-overgrep-og-psykisk-helse-blant-ungdom-i-norge-varen-2020-delrapport-1-av-3/>
- Helse- og omsorgsdepartementet (2004). *I-3/2004 [Rundskriv]. Samarbeid mellom tjenesteytere som gir tilbud til barn og unge under 18 år med nedsatt funksjonsevne - bruk av individuell plan*. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/i-32004/id109397/>
- Hesselberg, F., & von Tetzchner, S. (2016). *Pedagogisk-psykologisk arbeid*. Gyldendal Akademisk.
- Hollund-Møllerhaug, L. (2010). Forekomst av språkvansker hos norske barn. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*.
<https://psykologtidsskriftet.no/fagbulletin/2010/07/forekomst-av-sprakvansker-hos-norske-barn>

- Isdal. (2000). *Meningen med volden* (2. utg). Kommuneforlaget.
- Jacobsen, D. I. (2005). *Hvordan gjennomføre undersøkelser?: Innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (2. utg.). Høyskoleforlaget.
- Johansson, S. (2017). Power Dynamics in Barnahus Collaboration. I S. Johansson, K. Stefansen, E. Bakketeig, & A. Kaldal (Red.), *Collaborating Against Child Abuse: Exploring the Nordic Barnahus Model* (s. 251–271). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-58388-4_12
- Jozefiak, T., Kayed, N. S., Rimehaug, T., Wormdal, A. K., Brubakk, A. M., & Wichstrøm, L. (2015). Prevalence and comorbidity of mental disorders among adolescents living in residential youth care. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 25(1), 33–47. <https://doi.org/10.1007/s00787-015-0700-x>
- Killén, K. (2015). *Sveket: I: Risiko og omsorgssvikt - et helseproblem og tverrfaglig ansvar* (5. utg). Kommuneforlaget.
- Kojan, B. H., Nilsen, M., Storhaug, A. S., Agerup, T., Clifford, G., & Lichtwarck, W. (2020). *Barnevernets arbeid med barn og unge som har erfart vold og overgrep i nære relasjoner—En litteraturstudie* (Rapportserie for sosialt arbeid Rapport 3). NTNU. https://www.ntnu.no/documents/1272526675/1281525946/NTNU_rapportserie_3.pdf/6181dadb-ada2-8e62-e8eb-68e7ffaf00b7?t=1588875547866
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). Gyldendal akademisk.
- Kvam, M. H. (2003). *Seksuelle overgrep mot synshemmede barn i Norge. En retrospektiv analyse av situasjonen i barndommen for 502 voksne blinde og svaksynte*. SINTEF, Unimed. <https://sintef.brage.unit.no/sintef-xmlui/handle/11250/2428478>
- Lauritzen, C., Vis, S. A., Ulset, G., Tjelflaat, T., & Rustad, K. B. (2019). *Barnevernets undersøkelsesarbeid—Fra bekymring til beslutning. Delrapport 3. Meldinger til barnevernet*. (RKBU Nord Rapport 3). Regionalt kunnskapssenter for barn og unge, Nord. <https://bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00004997>
- NOU 2009: 8. (2009). *Kompetanseutvikling i barnevernet: Kvalifisering til arbeid i barnevernet gjennom praksisnær og forskningsbasert utdanning*. Barne- og likestillingsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2009-08/id558007/>
- NOU 2017: 18. (2017). *Svikt og svik - Gjennomgang av saker hvor barn har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt*. Barne- og likestillingsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2017-12/id2558211/>

- Nørbech, P. B., & Bendiksbj, O. (2004). Ungdom bak volden. *Tidsskrift for psykisk helsearbeid*, 1(03), 92–94.
- Olafsen, K. S., & Hodne, I. E. (2020). Klemetsrudmodellen: En arbeidsmetode ved meldinger om vold i nære relasjoner. *Tidsskriftet Norges barnevern*, 97(2), 88–107.
<https://doi.org/10.18261/ISSN.1891-1838-2020-02-03>
- Prop 222 L (2020-2021). *Endringer i barnevernloven mv. (tverrfaglig helsekartlegging)*. Barne- og familiedepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-222-l-20202021/id2862099/>
- Prop 12 S (2016-2017). *Opptrappingsplan mot vold og overgrep (2017–2021)*. Barne- og likestillingsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-12-s-20162017/id2517407/>
- Schunk, D. H., Pintrich, P. R., & Meece, J. L. (2014). *Motivation in education: Theory, research and applications* (4. Utg.). Pearson.
- Skjørten, K, Bakketeig, E, Bjørnholt, M, et al. (2019) Vold i nære relasjoner. Et felt i bevegelse. I K. Skjørten, E. Bakketeig, M. Bjørnholt, S. Mossige (Red.), *Vold i nære relasjoner: Forståelser, konsekvenser og tiltak* (s. 13-29) Universitetsforlaget.
- Thagaard, T. (2009). *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitativ metode* (3. utg.). Fagbokforlaget.
- Thoresen, S., & Hjemdal, O. K. (2014). *Vold og voldtekt i Norge: En nasjonal forekomststudie av vold i et livsløpsperspektiv* (NKVTS Rapport 1/2014). Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.
- Tveit, A. D., & Cameron, D. L. (2018). Kommunikasjonsutfordringer i tverretattlig samarbeid om barn med nedsatt funksjonsevne i barnehagen. I H. Omdal & R. Thygesen (Red.). *Å falle mellom to stoler. Samarbeid til barnets beste i barnehage og skole*. Universitetsforlaget.
- Utdanningsdirektoratet. (2017). *Hva gjør PP-tjenesten?* Udir.no.
<https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/samarbeid/pp-tjenesten/hva-gjor-pp-tjenesten/>
- Vogt, A. (2016). *Rådgivning i skole og barnehage: Mange muligheter for hjelp til barn og unge*. Cappelen Damm akademisk.
- Willig, C. (2013). *Introducing qualitative research in psychology* (3. utg.). McGraw Hill Open University Press.

Vedlegg 1: Intervjuguide PPT

Fase 1: Generelt	<u>Informasjon</u> <ul style="list-style-type: none">- Informer om opptak,- sørg for samtykke- forklar det viktigste i samtykket,- forklar litt om bakgrunn og formål- spesifiser at jeg ikke vil ha sensitive opplysninger Bakgrunnsinformasjon <ul style="list-style-type: none">- Hvilken stilling har dere i PPT?- Hvor lenge har dere jobbet i PPT?- Jobb- og utdanningsbakgrunn?
Fase 2: Erfaringer med samarbeid (Hvordan ser samarbeidet ut)	(Max 15 min) <ul style="list-style-type: none">- Hvordan får dere kontakt med barneverntjenesten?- Hvem initierer kontakten?- Hva kan kontakten bestå i?<ul style="list-style-type: none">o I hvilke sammenhenger er dere i direkte kontakt med barneverntjenesten?o Går samarbeidet i noen tilfeller gjennom lærer eller skole (Eventuelt en annen instans)?- Kan dere fortelle om hvordan samarbeidsforløpet så ut i en sak der dere har var i kontakt med barneverntjenesten?- Har dere eksempel på en sak der samarbeidet med barnevernet fungerte godt?<ul style="list-style-type: none">o Hva var det som gjorde at den fungerte godt?- Har dere eksempel på en sak der samarbeidet fungerte mindre godt?<ul style="list-style-type: none">o Hva var det som gjorde at den fungerte mindre godt?
Fase 3: Felles forståelse av mandat	(Max 20 min) <ul style="list-style-type: none">- Hva er PPTs mandat?

(Fungerer arbeidsfordelingen mellom instansene?)

- Hva ser PPT på som mandat i forhold til vold
- Hva ser de på som barneverntjenestens mandat?

- Hva tenker dere er barneverntjenestens mandat
- Hva har PPT ansvar for?
- Hva har barneverntjenesten ansvar for?
- Hva er PPTs mandat i forhold til vold
- Er vold noe PPT møter ofte? Ser dere noe til det i deres saker?
- Kan dere i korte trekk beskrive hva slags type sak det kan være?
- Hvor god kompetanse opplever dere selv at dere har på vold?
 - o Hender det at dere oppdager? Hva er det dere finner? Forteller barna direkte?
 - o Hva med konsentrasjonsvansker og utagering. Hva med hos de minste barna?
 - o Hender det at dere mistenker vold mellom foreldre?
 - o Hvilke hensyn tar dere i saker der dere vet barnet er utsatt for vold.
 - o Traumekompetanse?
- Hva ser dere på som barneverntjenestens mandat?
- Er det noen tilfeller der dere mener at ansvarsområdene deres overlapper med de til barneverntjenesten?
- En av grunnene til at jeg stiller dette spørsmålet er at jeg er interessert i å finne ut om det er noen ansvarsområder som faller mellom to stoler.
 - o Har dere noen tanker om det? Kan det være noe barnet kunne trengt hjelp med som ingen av dere ser på som deres ansvarsområder?

	<ul style="list-style-type: none"> ○ Hvilken instans tar i så fall ansvaret for det og hvem kontakter de?
<p>Fase 4: Tilgang på informasjon (Opplever instansene at de får det de trenger fra hverandre for å gjøre en god jobb?)</p>	<p>(Max 20 min)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Opplever dere at dere får den informasjonen dere trenger fra barneverntjenesten til å utføre deres mandat? - Hva slags type info kunne dere trengt mer av? - Et barn som er utsatt for vold kan ha andre behov enn andre barn. Opplever dere at dere får tilstrekkelig med informasjon om barnets situasjon av barneverntjenesten til å ivareta dette? - Hvordan opplever dere at taushetsplikten påvirker samarbeidet? <ul style="list-style-type: none"> ○ Hvordan opplever dere at dere selv og barneverntjenesten overholder taushetsplikten
<p>Fase 5: Avslutning</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Dersom det ikke er nevnt av informantene selv: Melder dere noen gang bekymring til barneverntjenesten? - Finnes det formaliserte rutiner for samarbeid? - Er det noe dere vil nevne som dere ikke har fått snakket om eller jeg ikke har spurt om? - Er dere generelt fornøyd med samarbeidet med barneverntjenesten?

Vedlegg 2: Intervjuguide barneverntjenesten

Fase 1: Generelt	<u>Informasjon</u> <ul style="list-style-type: none">- <i>Informer om opptak,</i>- <i>sørg for samtykke</i>- <i>forklar det viktigste i samtykket,</i>- <i>forklar litt om bakgrunn og formål</i>- <i>spesifiser at jeg ikke vil ha sensitive opplysninger</i> - Hvilken stilling har du i barneverntjenesten? - Hvor i barneverntjenesten jobber du (hvilket team)? - Hvor lenge har du jobbet i barneverntjenesten? - Jobb- og utdanningsbakgrunn?
Fase 2: Erfaringer med samarbeid (Hvordan ser samarbeidet ut)	(Max 15 min) <ul style="list-style-type: none">- Hvordan får dere kontakt med PPT? - Hvem initierer kontakten? - I hvilke sammenhenger er du i direkte kontakt med PPT? - Hva kan kontakten bestå i når du vet eller mistenker at et barn er utsatt for vold eller overgrep?<ul style="list-style-type: none">o Går samarbeidet i noen tilfeller gjennom lærer eller skole (Eventuelt en annen instans)? - Kan du fortelle om hvordan samarbeidsforløpet så ut i en sak der du har var i kontakt med PPT? - Har du eksempel på en sak der samarbeidet med barnevernet fungerte godt?<ul style="list-style-type: none">o Hva var det som gjorde at den fungerte godt? - Har du eksempel på en sak der samarbeidet fungerte mindre godt?

	<ul style="list-style-type: none"> ○ Hva var det som gjorde at den fungerte mindre godt?
<p>Fase 3: Felles forståelse av mandat (Fungerer arbeidsfordelingen mellom instansene?)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hva ser barneverntjenesten på som mandat i forhold til vold - Hva ser de på som PPTs mandat? 	<p>(Max 20 min)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hva er barneverntjenestens mandat? - Hva tenker du er PPTs mandat? - Hva har PPT ansvaret for? - Hva er barneverntjenestens mandat i forhold til vold og overgrep. - Er vold noe som angår PPT? <ul style="list-style-type: none"> - På hvilken måte? - Kan du i korte trekk beskrive hva slags type sak det kan være? - Hvor god kompetanse opplever du at PPT har på vold og overgrep? <ul style="list-style-type: none"> ○ Hender det at de oppdager vold og melder bekymring? ○ Hvilke hensyn tar de eller bør de ta i saker der du vet barnet er utsatt for vold eller overgrep. - Hvis tid spør om barnevernets kompetanse på barn med spesielle behov. <ul style="list-style-type: none"> ○ Voldsutsatte barn med autisme for eksempel. –Har dere kompetanse på hvordan disse barna har andre behov? - Er det noen tilfeller der du mener at ansvarsområdene deres overlapper med de til PPT? - En av grunnene til at jeg stiller disse spørsmålene er at jeg er interessert i å finne ut om det er noen ansvarsområder som faller mellom to stoler? <ul style="list-style-type: none"> ○ Har du noen tanker om det? Kan det være noe barnet kunne trengt hjelp med som ingen av du ser på som deres ansvarsområder?

	<ul style="list-style-type: none"> ○ Hvilken instans tar i så fall ansvaret for det og hvem kontakter de?
<p>Fase 4: Tilgang på informasjon (Opplever instansene at de får det de trenger fra hverandre for å gjøre en god jobb?)</p>	<p>(Max 20 min)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Opplever du at du får den informasjonen du trenger fra PPT? - Hva slags type info kunne du trenge mer av? - Hvordan opplever du at taushetsplikten påvirker samarbeidet? <ul style="list-style-type: none"> ○ Hvordan opplever du at dere selv og PPT overholder taushetsplikten - Et barn som er utsatt for vold eller overgrep kan ha andre behov enn andre barn. Opplever du at PPT får tilstrekkelig med info om barnets situasjon til å ivareta dette?
<p>Fase 5: Avslutning</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Finnes det formaliserte rutiner for samarbeid med PPT? - Er det noe du vil nevne som du ikke har fått snakket om eller jeg ikke har spurt om? - Er du generelt fornøyd med samarbeidet med PPT?

Vedlegg 3: Informasjonsskriv

Vil du delta i masterprosjektet ” Samarbeid mellom pedagogisk-psykologisk tjeneste og barneverntjenesten ”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et masterprosjekt hvor formålet er å undersøke hvordan pedagogisk-psykologisk tjeneste og barneverntjenesten samarbeider i saker der barn har blitt utsatt for vold. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

I forbindelse med mitt masterprosjekt ønsker jeg å undersøke samarbeidet mellom pedagogisk-psykologisk tjeneste og barneverntjenesten i saker der barnet har erfart vold. Masteroppgaven er innenfor retningen i pedagogisk-psykologisk rådgivning ved UiO. For å få et bilde av samarbeidet mellom tjenestene ønsker jeg å intervju ansatte i PP-tjenesten og barneverntjenesten. Samtalen vil handle om hva kontakten mellom tjenestene består i og erfaringer rundt kontakt med PPT eller barneverntjenesten.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Undervisningsleder, Anne Line Wittek ved IPED, UiO, er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får dette informasjonsskrivet fordi du er ansatt i enten PP-tjenesten eller barneverntjenesten. Jeg ønsker å intervju deg om dine erfaringer fordi du som ansatt kjenner tjenestene best.

Hva innebærer det for deg å delta?

Dersom du sier ja til å delta ønsker jeg å gjennomføre et intervju. Intervjuet vil foregå som gruppeintervju og det vil vare maksimalt 1 time. Dersom du samtykker, tar jeg gjerne lydopptak av intervjuet.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det er kun tre personer som vil ha tilgang på opplysningene du gir. Dette er meg (Anna Girolami Bråthen) og mine veiledere (Elisabeth Hovdhaugen og Anja Bredal).

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når oppgaven er godkjent, noe som etter planen er senest desember 2022. Da vil alle personopplysninger anonymiseres og lydopptakene slettes.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Universitetet i Oslo har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Anna Girolami Bråthen, masterstudent ved Utdanningsvitenskapelig fakultet, UiO, annagbr@student.uv.uio.no.
- Elisabeth Hovdhaugen, veileder, elisabeth.hovdhaugen@nifu.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

Anna Girolami Bråthen
Masterstudent ved Utdanningsvitenskapelig fakultet
Universitetet i Oslo

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Samarbeid mellom pedagogisk-psykologisk tjeneste og barneverntjenesten», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. desember 2022.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 4: Bekreftelse på tilknytning til forskningsprosjekt

STORBYUNIVERSITETET
VELFERDSFORSKNINGSINSTITUTTET NOVA

Oslo, 18. oktober 2021

Bekreftelse

Det bekreftes med dette at masterstudent Anna Girolami Bråthen er tilknyttet NOVAs forskningsprosjekt om barneverntjenestens arbeid med vold og overgrep. Prosjektet er et oppdrag for Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) og ledes av forsker Anja Bredal ved seksjonen Barndom, familie og barnevern. Mer informasjon om prosjektet finnes her: <https://www.oslomet.no/forskning/forskningsprosjekter/barneverntjenestens-arbeid-vold-overgrep>

Annas masteroppgave handler om samarbeidet mellom barnevernet og PPT. Temaet passer veldig godt sammen med hovedprosjektet der en av problemstillingene gjelder barneverntjenestens samarbeid med andre instanser. Samarbeidet med PPT er særlig interessant å få belyst, da dette hittil er et utforsket tema. Vi er derfor glad for å ha med Anna i prosjektets studentgruppe, og jeg håper hun vil få hjelp til å komme i kontakt med personer hun kan intervjuer til studien sin.

Ved spørsmål, kontakt meg gjerne på tel. 9003 6967 eller anbre@oslomet.no

Med vennlig hilsen

Anja Bredal
Prosjektleder

Vedlegg 5: Godkjenning fra NSD

14.03.2022, 13:55

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

Vurdering

Referansenummer

169789

Prosjekttittel

Samarbeid mellom pedagogisk-psykologisk tjeneste og barneverntjenesten

Behandlingsansvarlig institusjon

Universitetet i Oslo / Det utdanningsvitenskapelige fakultet / Institutt for pedagogikk

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Anne Line Wittek, a.l.wittek@iped.uio.no, tlf: +4722858515

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Anna Girolami Bråthen, anna.brathen@gmail.com, tlf: 45210577

Prosjektperiode

22.10.2021 - 15.06.2022

Vurdering (1)

29.10.2021 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet den 29.10.2021 med vedlegg. Behandlingen kan starte.

TAUSHETSPLIKT

Vi vil minne om at utvalget ditt har taushetsplikt. Det er derfor viktig at intervjuene gjennomføres slik at det ikke samles inn opplysninger som kan identifisere enkeltpasienter eller avsløre taushetsbelagt informasjon. Vi anbefaler at dere er spesielt oppmerksom på at ikke bare navn, men også identifiserende bakgrunnsopplysninger må utelates, som for eksempel alder, kjønn, sted, diagnoser og eventuelle spesielle hendelser. Vi forutsetter også at dere er forsiktig ved å bruke eksempler under intervjuene. Forsker og informant har et felles ansvar for det ikke kommer frem taushetsbelagte opplysninger under intervjuet. Det kan derfor være hensiktsmessig om forskeren avklarer dette med informanten i forkant av intervjuet.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 31.12.2022.

<https://meldeskjema.nsd.no/vurdering/616d5516-ace1-448e-bc93-38edc3d20ace>

1/2